

Strandskyddsdispens

Ianspråkstagen eller icke ianspråkstagen, det är frågan

Jessica Lundström

© 2020 Jessica Lundström

Fastighetsvetenskap
Institutionen för Teknik och Samhälle, Lunds Tekniska Högskola
Lunds Universitet
Box 118
221 00 Lund

ISRN LUTVDG/TVLM 20/5464 SE

Tryckort: Lund

Strandskydd

Ianspråkstagen eller icke ianspråkstagen, det är frågan

Examensarbete utfört av/Master of Science Thesis by:

Jessica Lundström, Civilingenjörsutbildning i Lantmäteri, LTH, Lunds
Universitet

Handledare/Supervisor:

Fredrik Warnquist, universitetsadjunkt, Fastighetsvetenskap, LTH, Lunds
Universitet

Examinator/Examiner:

Malin Sjöstrand, universitetslektor, Fastighetsvetenskap, LTH, Lunds
Universitet

Opponent/Opponent:

Olle Byström

Nyckelord:

Strandskydd, strandskyddsdispens, miljöbalk, tomtplats, avhållande effekt,
allmansrättsligt tillgänglig, allmansrätt, privatisera, hemfridszon,
ianspråkstagen mark

Keywords:

Shoreland protection, shoreland protection exemption, environmental code,
right of public access, privatise, plot

Sammanfattning

Examensarbetet syftar till att undersöka möjligheten till dispens från strandskyddet enligt MB 7:18 c 1 p. Examensarbetet syftar även till att försöka förtydliga de begrepp som används kring dispensbesluten för MB 7:18 c 1 p.

Arbetet beskriver bakgrunden till strandskyddet och den lagförändring som skedde 2009. Lagen hade stora brister kring bland annat tillämpning. Risken med bristerna var att strandskyddet med tiden skulle komma att urholkas. Detta hade i sin tur kunnat leda till att fler stränder tas i anspråk inom attraktiva kustområden. På grund av detta gjordes stora förändringar. Man gjorde kommunerna till första instans för prövningen och gav länsstyrelsen en roll som bevakare av statens intressen genom att ge dem ansvaret för överprövningen. För att göra dispensbesluten enklare att tolka och mer enhetliga förtydligades lagen med tydligt definierade möjligheter att ge dispens utifrån särskilda skäl. Examensarbetet granskar ett av dessa särskilda skäl: MB 7:18 c 1 p som anger att dispens får lämnas om dispensområdet redan har tagits i anspråk på ett sådant sätt som gör att det saknar betydelse för strandskyddets syften.

Genom att granska lagtext, förarbeten, rättsfall, doktrin, offentliga tryck från myndigheter och avhandlingar har en studie av rättsläget gjorts. Med hjälp av informationen från nämnda källor gjordes sedan en sammanställning kring förbjudna åtgärder och tillämpningen av dispensmöjligheten i MB 7:18 c 1 p. Under arbetet med sammanställningen framträdde problematiken kring att de begrepp som används saknar definitioner. En kontroll visade på att åtta olika begrepp används vid dispensbeslut för att avgöra om ett område är i anspråkstaget. Då begreppen är odefinierade och används olika i rättsfallen blir materialet svårtolkat. Detta ledde till en ansats i att skapa tydligare ramar och definitioner kring begreppen.

Arbetet kommer slutligen fram till att strandskyddsfrågorna är fortsatt komplexa. Tydligare definitioner och ramverk kring hanteringen av frågor hade dock kunnat göra det enklare för både handläggare och privatpersoner att förstå hur lagen ska tillämpas.

Abstract

This thesis aim to investigate the possibilities to get permission from the shoreline protection laws according to MB 7:18 c 1 p.

The thesis starts with a description of the background to today's existing shoreline protection laws and the reason the law went through a big change in 2009. One of the changes to the law was the imposition of well defined exemptions. One of the exemptions were based on the fact that the area was already claimed as private. If the area is deemed private it will no longer serve a purpose to the right of public access.

This thesis identified a problem with the process of determining whether an area is private or not. Depending on the instance the use of notions varied a lot. Up to eight different notions could be found throughout the different instances. Without a clear distinction between these notions, interpretation of the material is difficult. Because of this, an attempt to create definitions and boundaries were done.

Förord

Hösten 2013 påbörjades min utbildning till lantmätare. Sedan första veckan kände jag mig hemma i min utbildning och ser nu fram emot att äntligen få använda teorin i praktiken.

Under mina sju år i Lund har jag fått vänner för livet och upplevt både toppar och dalar. Tack kära familj och vänner för att ni har funnits vid min sida genom allt! Särskilt tack till; familjen för evigt stöd, Nistiman för bra pepp-talk, Emilia som alltid lyssnar och till Alexander för allt stöd du gett mig under hela min utbildning (hade aldrig klarat matten utan dig som "lärare").

Jag har även haft turen att ha duktiga lärare genom utbildningen som både inspirerat och motiverat mig att bli bättre. Ett särskilt stort tack till min handledare Fredrik Warnquist. Genom sitt engagemang och stöd har han varit en avgörande faktor i att examensarbetet blev färdigt.

Examensarbetet i sig har varit en krävande men framförallt intressant process. I efterhand inser jag att man lika gärna hade kunnat skriva en avhandling om ämnet. Jag hoppas dock att arbetet kan bidra till att öka förståelsen för hur man tillämpar dispensfrågan.

Därmed önskar jag dig, vem du än är, en trevlig läsning!

Lund 17 januari 2021

Författningar och förkortningar

Författningar

MB	Miljöbalken
DS	Departementsserie

Förkortningar

MB	Miljöbalken
SCB	Statistiska centralbyrån
MÖD	Mark- och miljööverdomstolen

Innehåll

1	Inledning	10
1.1	Bakgrund - varför undersöker jag detta?	10
1.2	Syfte	11
1.3	Problemställning	11
1.4	Avgränsning	11
1.5	Disposition	11
1.6	Ursprunglig metod	12
1.7	Övergripande metod	13
1.8	Metod för informationshämtning	14
1.8.1	Lagtext	14
1.8.2	Förarbeten	14
1.8.3	Studie av rättsfall	15
1.8.4	Doktrin	15
1.8.5	Offentligt tryck	16
1.8.6	Avhandlingar	17
1.8.7	Examensarbeten som berör dispensgrunderna i strand- skyddet	17
1.8.8	Sökning i LUBsearch	18
1.9	Språklig analys	19
2	Strandskydd - Lagtext och förarbeten	20
2.1	Allmänt om strandskyddsreglerna	20
2.2	Vilka instanser hanterar strandskyddsfrågor?	22
2.3	När gäller strandskyddet? MB 7:13, 7:14, 7:18	22
2.4	Begränsningar inom strandskyddsområdet (MB 7:15)	22
2.5	Dispensreglerna	23
2.5.1	Varför infördes nya regler 2009?	23
2.5.2	Vilka förändringar gjordes?	24
2.6	Aktuella dispensregler	25

2.6.1	Särskilda skäl (Miljöbalken 7:18 c)	25
2.6.2	Proportionalitetsprincipen	26
2.6.3	Kopplingen till allemansrätt	27
2.6.4	Fri passage	27
2.6.5	Villkorat strandskydd	27
2.6.6	MB 7:17	28
3	Strandskyddsdispens enligt MB 7:18 c 1 p	29
3.1	Miljöbalken 7:18 c 1	29
3.1.1	Lagtext och bakgrund	29
3.2	Förbjudna åtgärder och dess undantag	30
3.2.1	MB 7:15 1 p - Ej uppföra nya byggnader	30
3.2.2	MB 7:15 2 p - ej ändra användning, ej utföra anläggning/anordning	32
3.2.3	MB 7:15 3 p - ej grävning eller förberedelser för det som avses i 1 + 2 p	35
3.2.4	MB 7:15 4 p - ej åtgärder som förändrar livsvillkor	35
3.3	Är marken ianspråkstagen?	36
3.3.1	Barriärer	36
3.3.2	Låga natur- och friluftsvärden	36
3.3.3	Anläggningar	37
3.3.4	Omgivningens påverkan	37
3.4	Övrigt	38
3.4.1	Övrig information från rättsfall	38
4	Språklig analys av domskäl	40
4.1	Användning av begrepp i rättsfallen	40
4.1.1	Hemfridszon, Tomtplats och Avhållande effekt	41
4.1.2	Ianspråkstagen mark	45
4.1.3	Villkorat strandskydd - staket	46
4.1.4	Förslag på användning	48
5	Analys och slutsats	49
5.1	Varför är strandskyddsreglerna och MB 7:18 c p 1 så svår att hantera?	49
5.1.1	Begreppsförvirring	49
5.1.2	Resursbrist	50
5.1.3	Privatpersoner	50
5.1.4	Begrepp	51
5.1.5	Mänskliga faktorn	51

5.2	Metod	51
5.3	Praktisk användning av examensarbetet	52
5.4	Fortsatt arbete	52
5.5	Slutsats	53
A	Granskningsbeslut	56
B	Kommuners ärenden	60
C	Rättsfall	64
D	Begrepp	66

KAPITEL 1

Inledning

1.1 Bakgrund - varför undersöker jag detta?

Den 4:e juli 2019 meddelar Miljödepartementet i pressmeddelandet ”*Utredning ser över strandskyddet i grunden*”¹ att regeringen, som en del av januariavtalet, tillsätter en utredning för att se över strandskyddslagstiftningen. Utredningen syftar till att lämna förbättringsförslag för att underlätta för etablering av bostäder och näringsverksamhet i områden med lågt exploateringsstryck. Det är dock långt ifrån ovanligt att politiker vill ändra på strandskyddsreglerna. Lagstiftningen har länge varit omdiskuterad bland både privatpersoner och politiker. Genom en sökning på ”*Strandskydd*” i Kungliga bibliotekets internetjänst ”Svenska dagstidningar” får man cirka 13 000 sökträffar sedan lagen infördes år 1947 och 1338 sökträffar för året 2019.

Strandskyddet innebär en stor inskränkning i äganderätten och för en privatperson kan det te sig onödigt krångligt att förstå vad som gäller inom ett strandskyddsområde, vilka begränsningar det medför och vad som krävs för att få dispens. Enligt MB 7:18 c 1 p kan man få dispens om marken är ianspråkstagen på ett sätt som gör att det saknar betydelse för strandskyddet syften. Vad avgör huruvida marken är ianspråkstagen? Hur ska man förhålla sig till alla regler och vad gäller egentligen?

¹Miljödepartementet, Utredning ser över strandskyddet i grunden.

1.2 Syfte

Syftet med examensarbetet är att analysera hur paragrafen MB 7:18 c 1 p ska tillämpas. Detta görs genom en sammanställning av de förbud, undantag och dispensmöjligheter som finns och hur de tillämpas av Mark- och miljööverdomstolen (MÖD). För att underlätta framtida tillämpning av strandskyddsreglerna behandlar även examensarbetet problematiken kring de begrepp som finns kring dispensfrågorna.

1.3 Problemställning

I det här examensarbetet har följande frågeställningar fastställts:

- Hur ska man tillämpa dispensreglerna i MB 7:18 c 1 p?
- Vilka begrepp används vid beslut enligt MB 7:18 c 1 p? Går det att definiera dessa begrepp?

1.4 Avgränsning

Arbetet är avgränsat till att granska tillämpningen av dispensregeln efter lagändringen 2009. Utöver detta har avgränsning gjorts så att frågan endast analyserar Miljöbalken 7:15 och 7:18 c 1 p. Andra paragrafer kommer nämnas kortfattat men inte behandlas ingående. Arbetet syftar främst till att belysa MB 7:18 c 1 p när den tillämpas utanför detaljplan. Dock har vissa rättsfall använts då de belyser aspekter som ej är kopplade till faktumet att strandskyddsområdet är inom detaljplan.

1.5 Disposition

Examensarbetet är uppdelat i fem delar. Kapitel 1 beskriver examensarbetets metod. Kapitel 2 behandlar bakgrunden till strandskyddet och hur den aktuella lagstiftningen ser ut. Kapitel 3 är en sammanställning av strandskyddsreglernas förbud, undantag och dispensgrunder baserat på lagtext, förarbeten, rättsfall, doktrin, offentliga tryck och avhandlingar. Kapitel 4 belyser problematiken med de begrepp som används kring strandskyddsreglerna för att avgöra huruvida ett område är ianspråkstaget eller ej. Avslutningsvis sker en analys kring de resultat examensarbetet nått och en slutsats framförs i kapitel 5.

1.6 Ursprunglig metod

När examensarbetet påbörjades fanns det en tydlig vision kring slutprodukten och vägen dit. Ursprungstanken var att med hjälp av lagtext, förarbeten, prejudikat och doktrin skapa en sammanställning av hur dispensfrågan enligt MB 7:18 c 1 p ska tillämpas. Med hjälp av sammanställningen skulle kontroll av tagna beslut från länsstyrelsen och kommuner ske. Utifrån kontrollen kunde det genomföras analyser för att besvara följande frågor: Hur väl tillämpar länsstyrelser och kommuner dispensparagrafen? Har instanserna tendenser att vara för strikta/slappa i sina beslut? Hur skiftar besluten mellan de olika instanserna som finns? En stor del av det arbete som genomfördes med detta syfte har inte gått att arbeta vidare med. Den delen av processen kommer beskrivas nedan.

Med den planerade analysen skulle man således kunna se ett mönster kring hur besluten fattas i förhållande till olika faktorer. Frågor som var planerade att få svar på var följande: Påverkar storleken på kommunen hur korrekta besluten blir? Finns det en koppling mellan antal granskningsbeslut och invånarantal, markyta eller vattenyta i ett län?

För att lyckas med detta krävdes, förutom en framarbetad sammanställning, information från kommuner runt om i landet. Information om antal granskningsbeslut hos länen gick att inhämta från de olika länsstyrelserna via mejlförfrågan. Information rörande länens invånarantal, markyta, vattenyta gick att finna via Statistiska centralbyrån, SCB. Att få fram dispensbeslut från kommunerna var dock desto svårare.

Kommunen är den första instansen som granskar en ansökan om dispens. Om ansökan godkänns så skickas det vidare till länsstyrelsen. Länsstyrelsen har i sin tur ett ansvar att kontrollera den godkända dispensen så att den uppfyller lagens krav. De dispenser som länsstyrelsen misstänker är felaktiga överprövas vilket kan resultera i att dispensbeslutet hävs.

Att få tag i dessa beslut visade sig dock vara svårt i praktiken. För att få tillgång till besluten behövde man begära ut specifika akter. Hos länsstyrelsen i Västra Götaland uppgick den totala mängden granskningsbeslut av kommunala strandskyddsdispenser till cirka 6000. För att få besluten krävdes det således en snäv avgränsning och att man begärde ut dessa beslut ett och ett. Utöver det fanns faktumet att de granskningsbeslut man önskade framförallt var de som hade överprövats eller fått avslag. I databaserna gick det inte på ett överskådligt sätt att urskilja dessa.

I och med dessa problem togs ett val att försöka finna beslut hos kommunerna direkt istället. För att få en hanterlig mängd data gjordes ett urval kring vilka kommuner som skulle kontaktas. Urvalet blev de kommuner med störst respektive minst befolkning i respektive län. Syftet med urvalet var att se huruvida kommuner (vars resurser till stor del baseras på befolkningsmängd) tar beslut i förhållande till storleken på befolkningen.

Således påbörjades arbetet med att få fram avslag från kommuner. Mejl skickades ut till totalt 42 kommuner. Totalt inkom 36 beslut samt länkar till databaser där man själv kunde söka. Av de inskickade besluten var det endast 3 stycken som innehöll karta och/eller bilder. En avgränsning gjordes även angående databaserna då det bedömdes ta mycket tid att sätta sig in i de olika söktjänsterna. Detta innebar att det efterfrågade materialet gav ett alldeles för snävt underlag för att dra några generella slutsatser. Vid kontakt med kommuner framgick det dessutom att vissa saknade avslag helt. Anledningen är att man inom kommunen i samtal med sökande förklarade att ansökan antagligen inte skulle gå igenom och att den sökande då valde att ta tillbaka sin ansökan. Mer information om kommunerna och dess svar går att finna i bilaga B.

1.7 Övergripande metod

Ovan beskrivdes den del av processen som visade sig svår att arbeta vidare med. Den del av processen som presenteras i examensarbetet redovisas nedan.

Med syfte att skapa en sammanställning av tillämpningen av MB 7:18 c 1 p gjordes en rättsfallsanalys. Sammanställningen baserades på MÖD's domskäl i de respektive rättsfallen. Genom att plocka ut de delar av domskälet som skiljde sig eller tydligare definierade lagtexten skapades en mer nyanserad bild av den tänkta tillämpningen av lagen.

Under arbetet med att tolka rättsfall uppstod problematik med att tolka de olika begrepp som användes för att avgöra om ett område var ianspråkstataget. För att få en sammanställning som gick att tolka utan att i varje enskilt rättsfall definiera de olika begreppen användes istället det generella begreppet ”privat zon”. Bedömningar görs sedan efter huruvida MÖD anser att en viss åtgärd påverkar den privata zonen. Denna tolkning gick att göra utan att använda sig av de, i ett specifikt rättsfall, använda begreppen. Genom informationen från rättsfallen kombinerat med andra källor skapades sedan

gränsdragningar för de olika begreppen som används inom strandskyddslagstiftningen.

1.8 Metod för informationshämtning

För granskning av tillämpningen av aktuell paragraf 7:18 c 1 p har studier gjorts av lagtext, förarbeten, prejudikat i form av rättsfall, doktrin, offentliga tryck från myndigheter, avhandlingar, examensarbeten. Inhämtandet av material till examensarbetet skedde huvudsakligen i september 2019. På grund av detta sker en avgränsning kring eventuellt material som publicerats efter september 2019. Informationshämtningen har skett genom sökningar i databaserna LUBsearch och Karnov (numera JUNO). I vissa fall har källorna hittats via tidigare kurser eller genom hänvisningar i andra arbeten. Överlag finns det relativt mycket skrivet om strandskyddet generellt, men desto mindre om hur man bör pröva en specifik dispensregel. Detta har inneburit att slutsatser i stor del hämtats från den faktiska prövningen av dispensregeln. För strandskyddsfrågor är Mark- och miljööverdomstolen den högsta instansen och är således den instans rättsfallstudien har fokuserat på.

1.8.1 Lagtext

Den befintliga lagtexten som har studerats är Miljöbalkens 7:e kapitel. Även äldre lagtext, SFS 1952:382 *Strandlagen* samt SFS 1947:385 *Byggnadslag*, har använts för att analysera det ursprungliga syftet med strandskyddet.

1.8.2 Förarbeten

De förarbeten som använts under arbetet är:

- Proposition 1974:166 *Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändringar i naturvårdslagen (1964:822) och skogsvårdslagen (1948:237), m.m.*
- Proposition 1993/94:229 *Strandskydd*
- Proposition 1997/98:45 *Miljöbalk, del 2*
- Proposition 2000/01:130 *Svenska miljömål – delmål och åtgärdsstrategier*

- Proposition 2008/09:119 *Strandskyddet och utvecklingen av landsbyggen*

1.8.3 Studie av rättsfall

Rättsfallen hämtades i september 2019 från Karnov, med sökord ”7:18 c” och med filter som gjorde att endast praxis visades. Fanns det rättsfall som ej dök upp i sökningen har dessa av praktiska skäl uteslutits. Av de rättsfall som fanns i databasen behölls de som genom textsökning kunde konstateras innehöll dispensregeln 7:18 c 1 p och de som gick att läsa i sin helhet digitalt. Efter detta steg fanns det totalt cirka 180 stycken rättsfall.

Av rättsfallen som återstod gjordes därefter en noggrannare kontroll. Vissa av rättsfallen innehöll 7:18 c p 1 men endast i yrkanden eller som en allmän hänvisning till de dispensskälen som anges i paragrafen. Således valdes cirka 90 rättsfall bort då de inte specifikt berörde 7:18 c 1 p.

En sista gallring gjordes sedan av rättsfall som inte bidrog med ny information till den aktuella frågan. Det sållades bort ytterligare cirka 40 rättsfall och kvar fanns totalt 39 rättsfall. Dessa går att finna listade i bilaga C.

1.8.4 Doktrin

Den doktrin som har använts under arbetet listas nedan med en kort beskrivning.

Speciell fastighetsrätt- Bertil Bengtsson. Bengtsson behandlar ämnen såsom allemansrätt (Kapitel 5) och hur långt denna rättigheten går (Kapitel 5.5) och vad som kan anses tillhöra tomt eller hemfridszon (Kapitel 5.2). Kapitel 7 behandlar områdesskydd och annat skydd för naturen. En övergripande beskrivning av strandskyddslagarna finns i Kapitel 7.3.²

Markeexploatering - Thomas Kalbro och Eidar Lindgren. Kalbro och Lindgren har beskrivit de ramar som lagstiftningen skapar för en exploateringsprocess. Man berör hur strandskyddet kan påverkas av en detaljplan. Då arbetet är avgränsat till att belysa hur dispensregeln tillämpas utanför detaljplan så är doktrinen inte aktuellt.³

²Bengtsson, Bertil, *Speciell fastighetsrätt: Miljöbalken*, volume 12 Iustus Förlag AB, 2018.

³Kalbro, Thomas & Lindgren, Eidar, *Markeexploatering*, volume 6:1 Nordstedts Juridik AB, 2018.

Fastighetsindelning och markanvändning - Barbro Julstad. Julstads bok beskriver lagstiftningen påverkar någons rätt och möjlighet att använda mark. I kapitel 2.6 går Julstad igenom lagstiftningen kring vattenområden och hur fastighetsgränser i vattenområden hanteras. Hon beskriver även hur strandskyddet hanteras i en planeringsprocess i allt från översiktsplan till bygglov och fastighetbestämning. I kapitel 7.2 finns det en grundläggande beskrivning av strandskyddsreglerna. Informationen om strandskydd är likvärdig med den som finns i Speciell fastighetsrätt av Bertil Bengtsson och har således inte refererats till i arbetet.⁴

1.8.5 Offentligt tryck

Det offentliga tryck som har använts under arbetet listas nedan med en kort beskrivning.

*Ds. 2005: 23. Ett förnyat strandskydd*⁵ av Miljödepartementet. Skrivelse sammanställd av den arbetsgrupp som tillsattes för att utarbeta förslag till ändrade strandskyddsbestämmelser. Gruppen tillsattes efter en utvärdering baserat på den rapport Naturvårdsverkets fick i uppdrag att ta fram under 2001. Rapporten, *Kartläggning m.m. av strandskyddsbestämmelserna*⁶ av Naturvårdsverket, syftade till att kartlägga strandskyddsbestämmelsernas tillämpning och eventuella konsekvenser av förändringar i strandskyddet. *Ett förnyat strandskydd* har använts i examensarbetet för definieringen av begrepp i kapitel 4. Rapporten av Naturvårdsverket har använts för att beskriva den problematik som fanns innan lagförändringen 2009.

*Handbok 2009:4 Strandskydd – en vägledning för planering och prövning*⁷. Handboken är en vägledande publikation av Naturvårdsverkets och Boverkets tolkning av strandskyddsreglerna. Handboken är tänkt som en resurs för handläggare på kommuner och länsstyrelser i hela landet. Handboken gavs ut strax efter lagförändringarna 2009. Handboken har bland annat använts för att beskriva hur det går att villkora ett strandskyddsbeslut samt vilka instanser som hanterar strandskyddsdispenser.

⁴Julstad, Barbro, *Fastighetsindelning och markanvändning*, volume 6:1 Nordstedts Juridik AB, 2018.

⁵Ds. 2005: 23.

⁶Naturvårdsverket, *Kartläggning m.m. av strandskyddsbestämmelserna*.

⁷Naturvårdsverket, *Handbok 2009:4 Strandskydd – en vägledning för planering och prövning*.

1.8.6 Avhandlingar

För att bättre förstå kopplingen mellan strandskydd och allemansrätt har Åsa Åslunds avhandling *Allemansrätt och markutnyttjande - Studier av ett rättsinstitut*⁸ använts. Åslund avhandling syftar huvudsakligen till att analysera allemansrätten med hänsyn till sedvanerätten. Strandskyddets starka koppling till allemansrätten innebär också att båda måste förhålla sig till begrepp som hemfridszon och tomtplats. Åslunds texter om hemfridszoner och tomtplatser har använts i detta arbete.

1.8.7 Examensarbeten som berör dispensgrunderna i strandskyddet

Inför påbörjandet av examensarbetet genomfördes en kontroll av vilka examensarbeten som skrivits inom området. Nedan listas fyra arbeten som på olika sätt behandlar strandskyddsfrågan ur en annan vinkel än detta examensarbete. Varje examensarbete sammanfattning kommer innehålla en kort beskrivning av huruvida de kan användas i detta arbete. Inget examensarbete har funnits som ansetts givande för detta examensarbete.

Dispens från strandskyddet - En jämförelse före och efter lagändringen 2009 av Madeleine Jeppsson Krell, Lunds Tekniska Högskola, 2012. Examensarbetet undersöker huruvida en förändring av dispenser skedde i samband med lagförändringen som genomfördes 2009. Då arbetet är avgränsat till efter 2009 är det inte aktuellt.

Strandskyddet - de nya reglerna och möjligheterna till dispens av Sofie Arebom, Lunds Universitet, 2010. Examensarbetet undersöker huruvida lagförändringen från 2009 innebar en verklig skärpning av strandskyddet samt vad som bedöms utgöra särskilda skäl. Behandlar detta arbetes frågor endast kortfattat.

Nekad dispens från strandskyddet - kampen mellan ett oinskränkt egendoms-skydd och en fri tillgång till en välbevarad natur av Jessica Lifv, Stockholms Universitet, 2014. Examensarbetet undersöker ett flertal frågor angående strandskyddet och den enskildes egendomsskydd. Detta arbete berör ej ersättningsfrågan för strandskyddet och examensarbetet har därför inte använts.

Nya strandskyddslagen 2009 - ett förstärkt skydd för tillgången till stranden,

⁸Åslund, Åsa, *Allemansrätt och markutnyttjande - Studier av ett rättsinstitut* 2008.

eller utökad privatisering som hotar allemansrätten av Thomas Sigvardsson, Umeå Universitet, 2013. Examensarbetet undersöker vad som låg bakom lagförändringen samt vad lagförändringen lett fram till och varför. Examensarbetet behandlar inte MB 7:18 c 1 p och har därför ej använts i detta arbete.

Länsstyrelsernas överprövningar av kommunernas strandskyddsdispenser av Emelie Löfström, Kungliga Tekniska Högskolan, 2011. Kandidatarbetet undersöker hur många beslut som länsstyrelserna överklagar samt hur ofta länsstyrelsen upphäver ett beslut från kommunerna. Kandidatarbetet behandlar inte varför ett visst beslut överklagas eller upphävs och är således inte aktuellt för detta examensarbete.

1.8.8 Sökning i LUBsearch

Sökning skedde i databasen LUBsearch på nyckelordet ”*Strandskydd*” med sökfiter på publikationer efter 2009-01-01 och publikationer som finns tillgängliga via LUBcat. Sökningen gav sex resultat varav följande tre behandlade strandskyddslagstiftning:

- *Utvidgat strandskydd - en vägledning till underlag och beslut*. Handbok 2010:4, utgåva 1, oktober 2010. Naturvårdsverket.
- *PlanPM Strandskydd 2:3*. Länsstyrelsen i Skåne län.
- *Handbok 2009:4 Strandskydd - en vägledning för planering och prövning*. 2012, utgåva 2. Naturvårdsverket och Boverket.

Utvidgat strandskydd - en vägledning till underlag och beslut är en verktyg för länsstyrelsen i deras arbete med att utvidga strandskyddsområden. Handboken är således inte aktuell för arbetet.

PlanPM Strandskydd 2:3 ett planeringsunderlag som ska underlätta upprättandet av detaljplaner med strandskyddsfrågor. På grund av examensarbetets avgränsning är det inte aktuellt.

Handbok 2009:4 Strandskydd - en vägledning för planering och prövning behandlas ovan under kapitel 1.6.8 Offentliga tryck.

1.9 Språklig analys

För framtagandet av förslag till begrepp i kapitel fyra har en språklig analys av domskälen gjorts. Den språkliga analysen innebar en studie av vilka olika begrepp som används samt hur många gånger de olika begreppen användes. De föreslagna begreppen i kapitel 4 grundade sig i analysen från domskälen samt information och definitioner från förarbeten, doktrin, offentligt tryck och avhandling.

KAPITEL 2

Strandskydd - Lagtext och förarbeten

2.1 Allmänt om strandskyddsreglerna

I Sverige har vi ett lagstadgat strandskydd som gäller vid havet, insjöar och vattendrag. Syftet med strandskyddet är att långsiktigt trygga allmänhetens tillgång till strandområden samt att bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten (MB 7:13).

De orörda stränderna har en stor betydelse för hela Sverige både nu och i framtiden. Att trygga förutsättningarna för allmänhetens friluftsliv och att skapa goda livsvillkor för växter och djur är därför en nationell angelägenhet enligt propositionen Svenska Miljömål.¹ Strandskyddsreglerna är ett av verktygen för att se till att stränderna fortsätter vara tillgängliga för allmänheten och för att undvika privatisering där endast ett fåtal individer gynnas.

Strandskyddsreglerna infördes redan 1947 i den dåvarande Byggnadslagen². 1952 infördes Strandlagen³ som under årens gång genomgått flera förändringar. De största förändringarna skedde 1975 då strandskyddet började gälla i hela landet⁴ och 1994 då man införde skydd för den biologiska mångfalden⁵. Den senaste större förändringen av lagen skedde 2009 med syfte att öka kommunernas inflytande över strandskyddsfrågan. Genom att införa särskilda regler för landsbygden och en förflyttning av dispensbesluten från länstyrel-

¹Prop. 2000/01:130, 117.

²SFS 1947:385.

³SFS 1952:382.

⁴Prop. 1974:166.

⁵Prop. 1993/94:229.

sen till kommunen hoppades man att det skulle bli enklare för kommuner att nyttja sin mark bättre. I samband med lagförändringen införde lagstiftaren även tydligare dispensregler för att underlätta beslutsfattandet.

Då strandskyddet är ett starkt allmänt intresse är huvudregeln att strandskyddet har företräde framför andra allmänna eller enskilda intressen.⁶

Förutom att strandskyddet bidrar till att skydda stränderna från exploatering så är de också en viktig del i att uppfylla de miljö kvalitetsmål som riksdagen antagit. Framförallt har strandskyddet tydliga kopplingar till fyra av dessa mål;

- God bebyggd miljö
- Ett rikt växt- och djurliv
- Levande sjöar och vattendrag
- Hav i balans samt levande kust och skärgård

Dessa fyra mål syftar till att säkra människors tillgång till natur- och grönområden i anslutning till hållbar bebyggelse. Man vill även se till att natur- och kulturupplevelser, bad och friluftsliv som sker i anslutning till sjöar, stränder, kuster och skärgården ska värnas om. För att ha en god miljö för växt- och djurlivet behöver man värna om den biologiska mångfalden och skapa gynnsamma livsmiljöer.⁷

Det naturskydd som går att finna i Miljöbalkens 7:e kapitel innebär inskränkningar i fastighetsägarens rätt att fritt förfoga över sin mark. För fastighetsägaren råder det ett tillståndstvång för att uppföra bebyggelse och genomföra vissa åtgärder inom ett strandskyddat område.⁸ Under vissa förutsättningar kan fastighetsägaren dock få dispens från dessa inskränkningar.

Strandskyddets syfte är att tillgodose både friluftslivets behov samt naturskyddsintresset.⁹

⁶Prop. 2008/09:119, 53.

⁷Ibid., 32.

⁸Bengtsson, *Speciell fastighetsrätt: Miljöbalken*, 205.

⁹Ibid., 203.

2.2 Vilka instanser hanterar strandskyddsfrågor?

Vid beslut om strandskyddsdispens är kommunen den första instansen. Då dispens ofta söks i samband med byggnation handläggs frågan ofta av bygglovhandläggare där typ av utbildning kan variera mellan exempelvis byggnadsinspektörer till arkitekt eller lantmätare. Av de beslut som sedan godkänns gör länsstyrelsen en granskning för att säkerställa att dispensen inte strider mot lagstiftningen. Om länsstyrelsen i sin granskning har skäl att anta att förutsättningar för dispens saknas är de skyldiga att överpröva beslutet.¹⁰ Denna överprövningsskyldighet gäller dock inte när en dispensförfrågan nekas. Om dispensen nekas kan den som beslutet angår överklaga till länsstyrelsen enligt MB 16:12.

Om man vill överklaga ett beslut som prövats av länsstyrelsen är nästa instans Mark- och miljödomstolen och efterföljande instans Mark- och miljöverdomstolen (MÖD).¹¹ För strandskyddsfrågor är MÖD sista instans och ett beslut från dem går således inte att överklaga.

2.3 När gäller strandskyddet? MB 7:13, 7:14, 7:18

Strandskyddet gäller vid havet, insjöar samt vattendrag och omfattar land- och vattenområden intill 100 meter från strandlinjen vid ett normalt medelvattenstånd, ett så kallat strandskyddsområde. I enskilda fall kan länsstyrelsen utvidga strandskyddsområdet till 300 meter från strandlinjen, om man bedömer att det behövs för att säkerställa något av strandskyddets syften. Utöver detta har länsstyrelsen även möjligheten att besluta om upphävande av strandskydd i enskilda fall där man bedömer att området uppenbart saknar syfte för strandskyddet. Undantag kan exempelvis göras för vattendrag som är högst tre meter breda eller sjöar där arean är högst en hektar.¹²

2.4 Begränsningar inom strandskyddsområdet (MB 7:15)

Inom strandskyddsområdet får inte nya byggnader uppföras (1:a punkten); byggnaders användning ändras eller andra anläggningar eller anordningar utföras, om det hindrar eller avhåller allmänheten från att beträda ett område

¹⁰Naturvårdsverket, *Handbok 2009:4 Strandskydd – en vägledning för planering och prövning*, 59.

¹¹Ibid., 61.

¹²Bengtsson, *Speciell fastighetsrätt: Miljöbalken*, 203.

där den annars skulle fått färdas fritt (2:a punkten); grävningsarbeten eller andra förberedelsearbeten utföras för byggnader, anläggningar eller anordningar som avses i 1 och 2 (3:e punkten) eller; åtgärder vidtas som väsentligt förändrar livsvillkoren för djur- eller växtarter (4:e punkten). Man får inte uppföra anläggningar eller anordningar om de inskränker allmänhetens rörelsefrihet. Att exempelvis plantera en blomsterrabatt kan medföra att ett område betraktas som tomt och på så vis avhåller allmänheten från att beträda området.¹³

Undantag för dessa regler gäller bland annat för ekonomibyggnader inom areella näringar som exempelvis anläggningar inom jordbruket som för sin funktion måste ligga inom strandskyddsområdet. Utöver dessa undantas även verksamheter och åtgärder som har tillåtits av regeringen enligt MB 17:1, 17:3, 17:4 samt vissa allmänna vägar och järnvägar (MB 7:16).

2.5 Dispensreglerna

2.5.1 Varför infördes nya regler 2009?

När man 2009 ändrade strandskyddsreglerna var förhoppningen att man kunde råda bot på de problem som fanns med den befintliga lagstiftningen för strandskydd. I en rapport av Naturvårdsverket från 2002 kunde man visa på att det fanns flera problem med den dåvarande lagen.¹⁴ I förarbetet konstaterar man att förutsättningarna för att upphäva eller ge dispens från strandskyddet bör förtydligas för att undvika stora skillnader i tillämpningen.¹⁵ Man nämner även att formerna för beslutsfattande behöver utvecklas för att bli bättre förankrade lokalt och regionalt. Problemen i den dåvarande lagen har i propositionen delats upp i tre kategorier. Dessa är; brister i tillämpning vid prövning och tillsyn, generella brister och oklarheter i regelverket som förhindrar eller försvårar en ändamålsenlig tillämpning, samt bristande legitimitet. Risken med dessa brister var att strandskyddet med tiden skulle komma att urholkas då besluten inte stämde överens med den dåvarande lagstiftningen. Detta hade i sin tur kunnat leda till att fler stränder tas i anspråk inom attraktiva kustområden.¹⁶

Lagstiftningen innehöll även tidigare möjligheten att ge dispens från strandskyddet om särskilda skäl förelåg. Tillämpningen av detta varierade dock

¹³Bengtsson, *Speciell fastighetsrätt: Miljöbalken*, 204.

¹⁴Naturvårdsverket, *Kartläggning m.m. av strandskyddsbestämmelserna*.

¹⁵Prop. 2008/09:119, 34.

¹⁶Ibid., 32.

stort då tydliga riktlinjer saknades. Det var även vanligt att kommunala dispensbeslut helt saknade motivering av skäl eller otillräckliga skäl.¹⁷

Förtydligande av bland annat möjligheterna till dispens gjordes med förhoppningen att utfallet av en ansökan skulle bli mer förutsägbara för enskilda personer och företag.¹⁸

2.5.2 Vilka förändringar gjordes?

Lösningen på ovan nämnda problem kom att införas i den nya lagen i form av tydligare dispensregler och ett skifte i beslutsordningen. Från att det tidigare varit länsstyrelsen som prövat alla strandskydd, blev nu kommunerna första instans. Detta med förhoppningen att kommunen kunde ta beslut som skulle stämma bättre med det ansvar som kommunen har för planeringen av markanvändning inom kommunen. Genom en samordning av beslut minskar man risken att en kommun antar en detaljplan som strider mot strandskyddet, för att sedan bli granskad av länsstyrelsen som beslutar att strandskyddet inte kan upphävas.¹⁹

För att försäkra sig om att prövningen av strandskyddsdispenser inte skulle tillämpas alltför olika när kommunerna tog över prövningen bestämde man att länsstyrelsen prövar kommunernas beslut som ytterligare en säkerhet.²⁰ Dels bedömde man att kommunernas kompetens behövde stärkas samt att länsstyrelsen roll som bevakare av statens intressen behövde bli tydligare.²¹ Genom att ge länsstyrelsen ansvaret för överprövning av besluten så kunde man kombinera viljan att göra besluten lokalt förankrade utan att förlora kontrollen.²² Utöver detta införde man även tydligare dispensregler. Genom att förtydliga möjligheterna till dispens kan man uppnå en bättre och mer enhetlig tillämpning av regelverket.²³ Innan lagändringen var det vanligt att de kommuner, som på uppdrag av länsstyrelsen ansvarade för strandskyddsdispenser, inte angav vilka skäl som motiverade en dispens.²⁴

I förarbetet nämner man att dispensreglerna inte är avsedda att tillämpas så att om en av omständigheterna föreligger, så får man dispens. Utöver pröv-

¹⁷Prop. 2008/09:119, 53.

¹⁸Ibid., 93.

¹⁹Ibid., 32-35.

²⁰Ibid., 49.

²¹Ibid., 34.

²²Ibid., 73.

²³Ibid., 47.

²⁴Ibid., 53.

ningen av skälet måste man också pröva om behovet kan tillgodoses utanför strandskyddet och dessutom göra en avvägning av den enskildes intresse att ta marken i anspråk i förhållande till strandskyddsintresset. Denna avvägning kallas för proportionalitetsprincipen.²⁵

Allemansrättens koppling till strandskyddet var inte formulerat i den tidigare lagtexten, men nämndes i förarbetena. För att stärka strandskyddets koppling till friluftslivet försökte man förtydliga detta i lagtexten genom att inkludera ordet allemansrättslig i MB 7:13.²⁶

2.6 Aktuella dispensregler

Enligt Miljöbalken 7:18 b får kommunen i det enskilda fallet ge dispens från förbudet i 15 § om det finns särskilda skäl och om dispensen avser något annat än byggande av försvarsanläggning, allmän väg, järnväg eller ett område som skyddas enligt andra bestämmelser i miljöbalken kap 7 (utöver de om vattenskyddsområde eller miljöskyddsområde) och om skyddet har beslutats av någon annan än en kommun. De särskilda skälen som går att åberopa finns uppräknade i Miljöbalken 7:18 c §. De listade skälen är uttömmande.

2.6.1 Särskilda skäl (Miljöbalken 7:18 c)

De särskilda skälen man kan åberopa för dispens från strandskydd har ett tydligt fokus på två delar. För att få dispens måste det antingen vara så att dispansområdet av olika anledningar saknar betydelse för skyddet av stranden, eller att det krävs att man upptar dispansområdet då en annan placering är omöjlig. Dessa huvudområden beskrivs tydligare i de sex punkter som man har delat upp skälen i.

Den första kategorin representeras av punkt 1 och 2. Dessa punkter anger att dispens får lämnas om dispansområdet på grund av tidigare anspråkstagande saknar betydelse för strandskyddet, eller om väg, järnväg, bebyggelse, verksamhet eller annan exploatering gör att området är väl avskilt från strandlinjen. Dessa fokuserar således på att strandskyddet av olika anledningar inte längre fyller någon funktion.

Den andra kategorin representeras av punkterna 3-5. Dessa anger att marken får tas i anspråk om man inte kan tillgodose det behov som den planerade

²⁵Prop. 2008/09:119, 54.

²⁶Ibid., 37.

anläggningen är tänkt att fylla utanför strandskyddsområdet. Möjliga fall är om anläggningen för sin funktion måste ligga vid vattnet (exempelvis lastkaj), om en pågående verksamhet måste utvidga sin verksamhet inom området (exempelvis utbyggnad av anläggningar inom jordbruket som för sin funktion kräver anslutning till befintlig byggnad och således hamnar inom strandskyddet) eller om det finns ett angeläget allmänt intresse som inte går att tillgodose utanför området (exempelvis anläggning av järnväg).

Utöver dessa två kategorier, som båda fokuserar på att området antingen inte fyller en funktion för strandskyddet eller att alternativ placering är omöjlig, så har man infört en sjätte punkt som har fokus på själva området. Denna anger att mark får tas i anspråk om det är för att tillgodose ett annat mycket angeläget intresse. Detta innebär således att det inte krävs att man endast kan placera anläggningen inom dispensområdet eller att dispensområdet inte fyller någon funktion för strandskyddet. Detta skäl kan tillämpas för både enskilda och allmänna intressen men bör vara särskilt restriktiv för enskilda intressen.²⁷

I propositionen anges att de särskilda skäl som finns inte är tänkta att tillämpas på så vis att det alltid ska gå att ge dispens om en av omständigheterna föreligger. En dispens måste uppfylla tre krav.²⁸ Man måste pröva om skäl föreligger, om det finns en alternativ placering och om proportionalitetsprincipen är uppfylld. Trots att formuleringen av skälen är tydligt kopplade till allmänhetens tillgång till strandområden ska en eventuell dispens inverkan på livsvillkor för djur- och växtarter väga lika tungt under prövningen. Om prövningen visar på att de biologiska värdena kommer att påverkas på ett oacceptabelt sätt kan dispens inte lämnas.²⁹

2.6.2 Proportionalitetsprincipen

Utöver att man ska pröva om det går att lämna dispens enligt de särskilda skäl som anges i MB 7:18 c så ska man också göra en intresseavvägning enligt MB 7:25. MB 7:25 anger att hänsyn ska tas till den enskildes intressen så att den inskränkning som strandskyddet innebär inte ska gå längre än vad som krävs för att strandskyddet ska tillgodoses. Enligt MB 7:26 så måste även dispensen, utöver de tidigare skälen, vara förenligt med strandskyddets syften.

²⁷Prop. 2008/09:119, 106.

²⁸Ibid., 54.

²⁹Ibid., 105.

2.6.3 Kopplingen till allemansrätt

Allemansrätten är en grundlagstadgad rättighet som ska säkra allas tillgång till naturen. Allemansrätten kan användas när man exempelvis vill bada, tälta eller åka skridskor på en igenfrusen sjö. Detta medför att allemansrätten och strandskyddet har en stark koppling till varandra. Strandskyddsreglernas utformning talar för att lagstiftaren avser att trygga den allemansrättsliga tillgängligheten till stränderna. Detta görs genom att i viss utsträckning förhindra ett ianspråkstagande av den enskilde markägaren då det riskerar att inskränka allmänhetens tillgång till marken.³⁰ Genom strandskyddet kan man undvika exploatering av stränderna och trygga allmänhetens möjlighet att utöva allemansrätten.

2.6.4 Fri passage

För att säkerställa att allmänheten kan nå strandskyddsområden ska man enligt MB 7:18 f 1 st i beslut om strandskyddsdispens säkerställa att det finns ett område för fri passage mellan strandlinjen och eventuella byggnader/anläggningar. Detta område ska inte omfattas av strandskyddsdispens och strandskyddet gäller således fortsatt i området som behövs för fri passage.³¹

2.6.5 Villkorat strandskydd

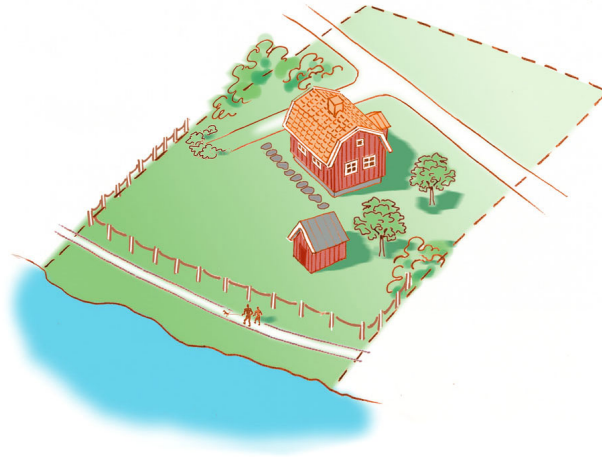
När strandskyddsdispens lämnas ska man enligt MB 7:18 f 2 st ange i vilken utsträckning marken får tas i anspråk som tomt. Utöver skyldigheten att ange utsträckning finns det även en möjlighet att lämna villkor för dispensbeslutet. Genom att ange villkor minskar man risken för att området senare utökas och privatiseras. Det gör det också enklare för allmänheten att avgöra var det privata området börjar och allemansrätten slutar. Exempel på villkor kan vara att tomtgränsen ska markeras med staket, mur eller häck.³² Möjligheten att villkora en markering av tomtgränsen kan även medföra att en förbipasserande upplever den privata zonen som mindre, se exempel i figur 2.1.³³ Då en dispens inte får ske om det privata området utökas kan ett villkor påverka uppfattningen av den privata zonens storlek och därmed dispensbeslutet.

³⁰ Åslund, *Allemansrätt och markutnyttjande - Studier av ett rättsinstitut*, 244.

³¹ Naturvårdsverket, *Handbok 2009:4 Strandskydd - en vägledning för planering och prövning*, 14.

³² *Ibid.*, 63.

³³ *Ibid.*, 56.

Figur 2.1: Exempel på hur ett staket kan göra det enklare för allmänheten att se vart den privata zonen slutar.

2.6.6 MB 7:17

Enligt MB 7:17 får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, meddela att förbuden i MB 7:15 inte gäller kompletteringsåtgärder till en huvudbyggnad som ska ske inom 15 meter från huvudbyggnaden men inte närmare strandlinjen än 25 meter. Det måste även finnas en tomtplatsbestämning som angivits i ett beslut om dispens.

KAPITEL 3

Strandskyddsdispens enligt MB 7:18 c 1 p

3.1 Miljöbalken 7:18 c 1

3.1.1 Lagtext och bakgrund

Som särskilda skäl vid prövningen av en fråga om upphävande av eller dispens från strandskyddet får man beakta endast om det område som upphävandet eller dispensen avser redan har tagits i anspråk på ett sätt som gör att det saknar betydelse för strandskyddets syften.

Lagtexten anger att ett av de skäl som är möjliga att åberopa för strandskyddsdispens är att marken redan tagits i anspråk. Denna syftar på de omständigheter där ett område av olika anledningar inte längre är tillgänglig för allmänheten. Ofta handlar det om en etablerad tomtplats runt bostadshus där man bedömer att allmänheten ej hade beträtt området då det inte längre uppfattas som allmän yta. Dispenser ges för de olika åtgärder som enligt lagtexten är förbjudna att utföra inom ett strandskyddsområde. I områden med riksintressen eller områden av särskild betydelse för naturvärden eller friluftsliv ska stor restriktivitet råda och som huvudregel inte dispens lämnas (M 7831-11 och M 8421-11). Strandskyddet gäller dock i samma utsträckning vid stränder som endast nyttjas i liten omfattning.¹ Bevisbördan kring huruvida man uppfyller förutsättningarna för att få dispens ligger på den sökande enligt MB 2:1.

¹Prop. 2008/09:119, 99.

I detta kapitel hänvisas det till flertalet rättsfall med målnummer i löptext. Kompletterad referens till rättsfallen går att finna i slutet av arbetet i bilaga C.

Detta kapitel kommer i huvudsak inte använda sig av olika begrepp för att beskriva huruvida ett område är ianspråktaget. Detta beslut baseras på två faktorer. Dels saknar merparten av rättsfallen kartor eller andra illustrationer vilket innebär att gränsdragningen för de olika begreppen blir ytterst svåra. Den andra faktorn ligger i att användningen av begreppen varierar stort i texten till rättsfallen. Då det saknas en enhetlig definition kan samma begrepp betyda olika beroende på rättsfallet. För att analysera rättsfallen kommer istället en tolkning av huruvida en specifik åtgärd kan komma att öka privatiseringen av ett område att granskas. Detta kan resultera i att vissa rättsfall tolkas annorlunda då tolkningen förenklas.

Paragraferna som anger de förbjudna åtgärderna kommer nedan beskrivas. Möjlighet till dispens enligt MB 7:18 c 1 p från dessa förbud kommer sedan beskrivas med hjälp av rättsfall, förarbeten och doktrin.

3.2 Förbjudna åtgärder och dess undantag

3.2.1 MB 7:15 1 p - Ej uppföra nya byggnader

Förbudet

Miljöbalken 7 kap 15 § anger vad man inte får göra inom ett strandskyddsområde. Första punkten anger att man inte får uppföra nya byggnader. Exakt vad som definieras med byggnad framgår inte i paragrafen men i senare punkter förbjuds även anläggningar och anordningar vilket gör gränsdragningen mindre viktig. Det framgår i propositioner till tidigare lagtext att även flyttbara byggnader kan inkluderas. Exempel på detta kan vara stadigvarande förankrade husbåtar och husvagnar som står uppställda under betydligt längre tid än en normal semesterperiod.²

Innan lagändringen kunde man i praxis godkänna dispenser för att uppföra byggnader på lucktomter, vilket man i propositionen angett ska tillämpas med stor restriktivitet inom områden med högt bebyggelsetryck eller där det finns en hög grad av bebyggelsepåverkan.³

Undantag från förbud kan ges för en ersättningsbyggnad med samma ända-

²Prop. 1997/98:45, 86.

³Prop. 2008/09:119, 105.

mål som en befintlig eller nyligen avlägsnad byggnad samt komplementbyggnader i nära anslutning till en huvudbyggnad.⁴ Utgångspunkten är att en ersättningsbyggnad i huvudsak ska motsvara den tidigare byggnadens storlek, utformning, ändamål, placering (M 9520-15) och användning (M 7831-11)

Undantag i förhållande till dispens

För att få uppföra en byggnad krävs det att byggnaden inte utökar fastighetens privata zon mer än marginellt (M 11477-14). Praxis konstaterar att en ersättningsbyggnad inte får vara mer än obetydligt större till ytan än byggnaden denna ska ersätta (M 6252-17) då detta leder till en utökad privat zon. En dubblering av byggnadsytan medför en inte obetydligt ökad privat zon (M 11477-14) men även mindre ökning i byggnadsyta kan bidra till detta. MÖD har dock konstaterat att enbart omständigheten att en ersättningsbyggnads byggnadsyta utökas inte i sig garanterar att den privata zonen kommer att utökas (M 1170-15). Att man exempelvis utformar en byggnad annorlunda kan resultera i att ersättningsbyggnadens byggnadsyta ökar, utan att den privata zonen ökar.

En ersättningsbyggnad med annat ändamål än ursprungsbyggnaden kan medföra en utökad privat zon då ändamål hos olika byggnader genererar olika stora privata zoner (P 5876-18). Om ett garage exempelvis ersätts med ett fritidshus kommer fritidshuset nya användning medföra en större privat zon än garaget haft.

Som huvudregel gäller att placeringen för en ersättningsbyggnad ska motsvara den tidigare byggnadens placering (M 9250-15). Dock kan en annan placering godkännas om den inte utökar den privata zonen. MÖD har även konstaterat att en ersättningsbyggnad bör kunna ges dispens trots ny placering om det behöver ske på grund av markförhållanden (M 6737-15).

För att få uppföra en komplementbyggnad krävs det att denna uppförs i nära anslutning till en huvudbyggnad. För att komplementbyggnaden ska godkännas krävs det att den omfattas av den befintliga privata zonen samt att zonen inte utökas (M 6485-17). I vissa fall kan man även få uppföra en komplementbyggnad om det sker inom en sammanhållen enhet av byggnader (M 10901-14). För att räknas som en sammanhållen enhet får inte byggnaderna ha för stort avstånd från varandra. Det förutsätter även att byggnaderna utgör en privat zon (M 7831-11). Ett exempel på en sammanhållen enhet kan

⁴Prop. 2008/09:119, 105.

ses i figur 3.1.⁵ Här kan vi se en fastighet med totalt fyra olika byggnader. Det nedre huset är ett bostadshus och de övriga husen är komplementbyggnader. Då området mellan byggnaderna är tydligt privatiserat (tomtplats markerad med staket) bildar detta en sammahållen enhet. Uppförande av eventuella anläggningar inom den sammanhållna enheten hade således godkänts.

Figur 3.1: Exempel på en sammanhållen enhet.

3.2.2 MB 7:15 2 p - ej ändra användning, ej utföra anläggning/anordning

Förbudet

Andra punkten i MB 7:15 anger att man inom ett strandskyddsområde inte får ändra användningen på byggnader eller utföra anläggningar eller anordningar om åtgärden hindrar eller avhåller allmänheten från att beträda ett område där den annars skulle ha fått färdas fritt. När man ändrar användningen på en byggnad eller utför anläggningar/anordningar kan detta leda till att strandskyddets syfte påverkas och kräver således dispens. Åtgärderna går att dela in i yttre åtgärder på byggnad, inre åtgärder på byggnad samt utförande av anläggningar eller anordningar.

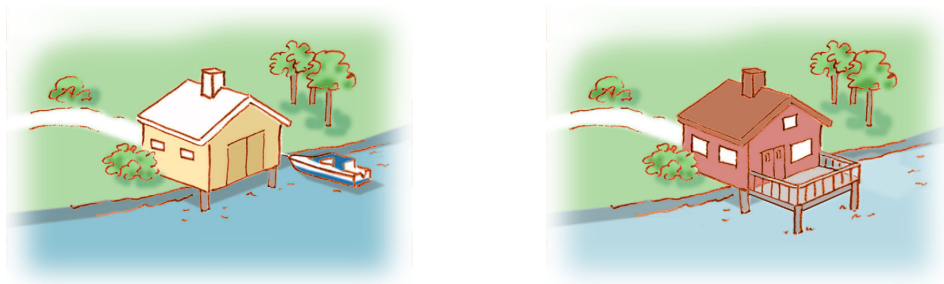
⁵Lantmäteriet, Kartsök och ortnamn.

Undantag i förhållande till dispens

Ett exempel på en yttre åtgärd är om en tidigare personalbyggnad (övernattningsbostad) byggs om till ett fritidshus vilket i sin tur resulterar i en utökad privat zon (M 6222-14 och M 1850-15).

Även ändringar i byggnaders ytskikt kan påverka den privata zonen. Exempelvis har en fasad med stora fönster en större privat zon medan en fasad utan fönster och dörrar endast kan anses ha en begränsad privat zon (M 1850-15).

När det sker inre åtgärder kan dessa medföra att byggnadens användning ändras.⁶ Om man exempelvis isolerar eller installerar el och VA kan byggnader användas som bostadshus vilket ökar den privata zonen. Förbudet riktas främst mot situationer där mindre byggnader såsom fiskebodar eller jaktstugor inreds och utnyttjas som bostad. Detta leder ofta till att byggnaden ger intrycket av att vara en fritids- eller permanentbostad vilket i sin tur leder till en ökad privat zon.⁷ Se exempel på hur en fiskebod görs om till permanentbostad i figur 3.2 och 3.3.⁸ Dispens för ändringar ska därför bedömmas utifrån effekten det får på byggnadens privata zon där en marginell utökning inte godkänns.

Figur 3.2: Exempel på en fiskebod före och efter ändrad användning till permanentbostad

När det kommer till att ändra användningen så kan detta även innefatta att renovera ett förfallet bostadshus. Om en byggnad har förfallit går det inte att tillskriva denna en privat zon då en förfallen byggnad ger intrycket av att vara övergiven och har av den anledningen inte en upplevd privat zon

⁶Prop. 2008/09:119, 100.

⁷Ibid.

⁸Naturvårdsverket, *Handbok 2009:4 Strandskydd – en vägledning för planering och prövning*, 39.

(M 10247-14). Även om en till synens förfallen byggnad är i gott skick inuti så upplevs den privata zonen som ytterst begränsad (M 5811-16).

Paragrafen anger att anläggningar inte får uppföras om det hindrar eller avhåller allmänheten från att beträda ett område där den annars skulle ha fått färdas fritt. I propositionen nämner man ett par exempel på anläggningar som kan vara otillåtna och därför kräva dispens. Dessa kan vara staket, berråser, grillplatser, lekplatser, trädgårdsgångar, flaggstänger, trädgårdsland, vägar, parkeringsplatser, campingplatser, golfbanor, tennisbanor, upplag för sprängsten, båtupptagningsanordningar, bryggor och pirar.⁹ Till dessa anläggningar har man via rättsfall även lagt till anläggningar som likställs med de listade exemplen. Dessa är skärmvägg (M 1241-14), trädäck och sandlåda (M 11713-15) samt bastubyggnader (M 2460-17). Den gemensamma faktorn oavsett typ av anläggning är huruvida anläggningen kommer utöka den privata zonen. Om man jämför en bastubyggnad med en flaggstång är det rimligt att anta att bastun kommer att ge ett större intryck av en privat zon än vad en flaggstång gör. Vissa anläggningar har i sig inte en privat zon (M 4091-13) men kan trots detta utöka en redan befintlig privat zon. Även en anläggning som uppförs inom befintlig tomtplats kan resultera i en utökad privat zon. Exempelvis kan en bastubyggnad eller ett förråd som ligger inom ett ianspråkstaget område resultera i en utökad privat zon (M 2460-17 samt M 8665-14). Detsamma gäller för anläggningar i vattenområde. Normalt sett så sträcker sig inte den privata zonen ut i vattenområdet och det anses således vara tillgängligt för allmänheten (M 9217-16). Även om den privata zonen sträcker sig fram till vattenkanten så kan anläggningar som uppförs där utöka den privata zonen (M 7991-15). Detta medför att uppförande av exempelvis bryggor, oavsett om landområdet utgör en privat zon, tar i anspråk vattenareal som tidigare varit tillgängligt för allmänheten och därför inte bör ges dispens (M 1554-17). Den privata zonen för befintliga anläggningar i vattenområdet går inte utanför den ytan anläggningen upptar (M 559-15 samt M 6454-15).

Precis som med byggnader finns det en möjlighet att ersätta anläggningar, förutsatt att ersättningsanläggningen inte innebär en utökning av anläggningens hemfridszon. Utökas denna ska man inte godkänna dispens (M 919-15).

⁹Prop. 1997/98:45, 86.

3.2.3 MB 7:15 3 p - ej grävning eller förberedelser för det som avses i 1 + 2 p

Förbudet

I den tredje punkten anges att grävningsarbeten eller andra förberedelsearbeten inte får utföras för byggnader, anläggningar eller anordningar som avses i första och andra punkten. Med förberedelsearbeten räknas att sätta upp staket, blomsterrabatter¹⁰, fällning av träd¹¹ eller gallring av träd (M 10247-14). Om man trots förbudet har genomfört förberedelsearbeten så ska dessa inte tas med i bedömningen för dispens (M 10247-14). Att man redan uppfört en byggnad eller anläggning är inte en faktor man ska ta hänsyn till vid bedömning (M 11232-13).

3.2.4 MB 7:15 4 p - ej åtgärder som förändrar livsvillkor

Förbudet

Den fjärde punkten anger att man inte får utföra åtgärder som väsentligt förändrar livsvillkoren för djur eller växtarter. Tidigare lagtext angav att endast åtgärder som väsentligt försämrar var förbjudna. Anledningen till ändringen är att även åtgärder som verkar för förbättringar av livsvillkor (såsom avläggandet av våtmarker) bör överses.¹² Detta då lagstiftaren bedömer att prövningsmyndigheten bör ansvara för att avgöra betydelsen av en eventuell förändring då det kräver kännedom om flera områden som en enskild inte kan förväntas inneha. Genom att ange alla väsentliga förändringar som dispenspliktiga säkerställer man att utformningen sker på ett godtagbart sätt och att eventuella skadeförebyggande åtgärder vidtas. Mindre åtgärder som att anlägga en liten damm, eller flytt av mindre mängd jord omfattas inte av förbudet. Åtgärder som schaktning, utfyllnader av vattenområden, fällning av flertalet träd och sprängning kan däremot anses väsentligt förändra livsvillkor.¹³ Om åtgärden är förbjuden beror även på om den ska utföras inom en befintligt tomt eller ej. Ett ingrepp på ej etablerad mark kommer generellt sätt medföra en större inverkan på livsvillkoren.¹⁴

¹⁰Bengtsson, *Speciell fastighetsrätt: Miljöbalken*, 203.

¹¹Prop. 1997/98:45, 86.

¹²Prop. 2008/09:119, 100.

¹³Ibid., 101.

¹⁴Ibid.

3.3 Är marken ianspråkstagen?

I flera rättsfall diskuterar man kring huruvida ett specifikt förhållande kan bidra till att marken anses vara ianspråkstagen. För att räknas som ianspråkstagen krävs det att privatiseringen av området inte utökas och således bidrar till en minskning av det allemansrättsligt tillgängliga området (M 6222-14). Även en utökning av den privata zonen i vattenområdet ska undvikas då vatten, oavsett tillgänglighet från land, är tillgängligt för allmänheten från vattnet (M 11232-13). För att få en dispens måste man även kunna visa att området är ianspråktaget på ett sätt som gör att det saknar betydelse för strandskyddets syften (P 5876-18). Den privata zonen kan i vissa fall anses begränsad, exempelvis om det handlar om en trädbevuxen naturtomt (M 11477-14).

3.3.1 Barriärer

Precis som att den privata zonen kan påverkas av exempelvis ett staket så kan även en naturlig barriär påverka hur stor den privata zonen upplevs vara. I flera rättsfall diskuterar man huruvida olika typer av barriärer kan påverka. En barriär kan innebära att ett område, som rent avståndsmässigt hade kunnat tillhöra den privata zonen, istället upplevs som avskilt. Ett exempel är om dispensområdet och den privata zonen är åtskiljda av en å (M 7831-11), en barriär i form av ett område bevuxet med träd och buskar (M 6252-17) eller ett område med trädbevuxen naturtomt och kuperad terräng (M 11477-14).

En vägs dragning runt en fastighet kan, även om den inte anses vara avskiljande, påverka huruvida en dispens ges. En dispens får inte utöka den privata zonen mer än obetydligt och således kan en dispens av ett litet område mellan väg och den privata zonen bedömas vara obetydlig om vägen i sig bildar en barriär (M 5472-17).

3.3.2 Låga natur- och friluftsvärden

När man ska avgöra vart den privata zonen börjar och slutar finns det många faktorer som kan spela in. Att omgivningen påverkar bedömningen är således en viktig faktor. Då det är angivet att stor restriktivitet ska gälla för områden med stora naturvärden blir det naturligt att ställa sig frågan vad som gäller för områden med väldigt låga naturvärden.¹⁵ Att ett dispensområde

¹⁵Prop. 2008/09:119, 102.

är svårtillgängligt eller att terrängen är svårframkomlig kan i sig inte utgöra skäl för dispens.¹⁶ Ett område med låga natur- och friluftsvärden (P 4676-17) eller ett område som är brant och otillgängligt kan inte heller utgöra skäl för dispens (M 9284-16 och M 2277-15).

3.3.3 Anläggningar

Ovan beskrevs rättsläget för huruvida uppförandet av en anläggning/anordning är tillåten att göra inom ett strandskyddsområde. Där diskuterades även olika typer av anläggningars påverkan på den privata zonen. Som exempel nämndes att en bastubyggnad medför en större upplevd privat zon än en flaggstång. Men även om både en bastubyggnad och en flaggstång kan utöka den upplevda privata zonen innebär det inte att ett område med liknande anläggningar per automatik är ianspråkstaget. Nedan listas exempel på de anläggningar/anordningar som inte bedöms medföra att dispensområdet är ianspråkstaget på ett sätt som gör att det saknar betydelse för strandskyddets syften.

- om det finns en förfallet förråd och stengrund för en ladugård (M 7831-11).
- för att det finns träd, buskar, brunnslock, en mindre bod, båtslip, eller bryggor (M 178-15).
- för att ett område är delvis grusat (M 6222-14), grusat och används för upplag (P 6876-15) eller använts för virkesupplag (M 9090-15).
- för att det finns grundfundament från en tidigare brygga (M 9143-11).

3.3.4 Omgivningens påverkan

Ovan nämndes hur en naturlig barriär kan påverka hur stor ett ianspråkstaget område bedöms vara. Med det i åtanke är det inte orimligt att fundera över om andra faktorer i omgivningen, så som grannfastigheter eller naturmiljö kan påverka. Nedan listas flera exempel på sådana situationer där marken inte bedöms ianspråkstagen:

- om det finns grannfastigheter som har bostadshus (M 10247-14) eller andra byggnader (M 178-15).

¹⁶Prop. 2008/09:119, 104.

- när dispensområdet ligger mellan två bebyggda fastigheter (P 11862-13).
- för att grannfastigheter har använt dispensområdet som tomt om dispensområdet är obebyggt och beväxt med buskar och högt gräs (M 4758-17).
- för att det finns fri sikt från befintlig bebyggelse mot dispensområde (M 9284-16).
- för att det saknas skog och är fri sikt mellan fritidshus och dispensområdet (M 2277-15).
- för att ett område röjts på sly och buskar (P 11862-13).

3.4 Övrigt

Utöver ovan nämnda skäl finns det ytterligare förhållanden som inte innebär att ett område bedöms vara ianspråkstaget. Om ett dispensområde inte är ianspråkstaget på ett lagligt vis (M 9520-15) eller om endast delar av dispensområdet är ianspråkstaget (P 6876-15) är det inte tillräckligt för att lämna dispens. Om ett område är ianspråkstaget med hjälp av en tidsbegränsad dispens är inte området i anspråkstaget utan området ska bedömas utifrån huruvida det är ianspråkstaget utan den tidsbegränsade dispensen (P 6876-15). Ett dispensområde är inte heller ianspråkstaget för att det skett en avstyckning av mark för nästan 30 år sedan (M 4065-12).

3.4.1 Övrig information från rättsfall

Nedan listas ett par konstateranden som är hämtade från rättsfall som inte går att placera in i en av de ovan nämnda kategorierna.

- Om strandskyddsområdet har utökats på grund av förändrad strandlinje innebär inte detta att en byggnad som tidigare legat utanför strandskyddet nu är olovligen uppförd (M 1170-15).
- En bäck på fastigheten är ett vattendrag i MB's mening, även om den endast är vattenförande ett par månader om året (M 6485-17)
- Om en fastighet som tidigare fått en tomtplatsbestämning som täcker hela fastigheten klyvs, innebär det att även hela klyvningslotten får anses utgöra tomtplats (M 8685-17)

KAPITEL 3. STRANDSKYDDSDISPENS ENLIGT MB 7:18 C 1 P

- Uppgifter om att ett strandområde använts för vinterfiske tyder på att området är tillgängligt för allmänheten (M 2277-15)
- Proportionalitetsprincipen i MB 7:25 innebär inte en möjlighet att meddela dispens med andra skäl än de som anges i MB 7:18 c (M 5451-13).

KAPITEL 4

Språklig analys av domskäl

4.1 Användning av begrepp i rättsfallen

Under studien av rättsfallen blev det tydligt att begreppens användning varierade stort. Dessutom användes ofta flera begrepp utan att definieras. Med en närmare kontroll av användningen av begreppen gick det att konstatera att det används åtta olika. De olika begrepp som dök upp går alla att finna i propositionen 2008/09:119. Dock saknar propositionen, precis som rättsfallen, definitioner av flera av dessa begrepp. De åtta begreppen är listade nedan:

- Ianspråkstagen
- Hemfridszon
- Allemansrättsligt tillgängligt
- Privatisera
- Tomtplats (begränsad eller avgränsad)
- Tomtplats (beslutad)
- Tomtplats (etablerad)
- Avhållande/hindrande

I text förekommer andra böjningar och varianter av orden som exempelvis ”privatisering” eller ”tagits i anspråk”. För att göra det tydligare har denna typ av varianter på olika ord i vissa fall samlats under ett likvärdigt begrepp.

Användningen av de olika begreppen varierar stort. 88% av de 39 granskade rättsfall använde begreppet ”*ianspråkstagen*” medan endast 12% använde ”*tomtplats (begränsad eller avgränsad)*”. 24% av rättsfallen använde fem eller fler begrepp i sina domskäl. Det vanligaste var att man använde sig av totalt tre begrepp. Utöver faktumet att många olika begrepp används är även avsaknaden av definitioner ett stort problem. Då det saknas definitioner vet man som läsare inte vad de olika begreppen innebär i praktiken. Detta kapitel gör en ansats till att skapa tydligare begrepp och definitioner för dessa, se bilaga D.

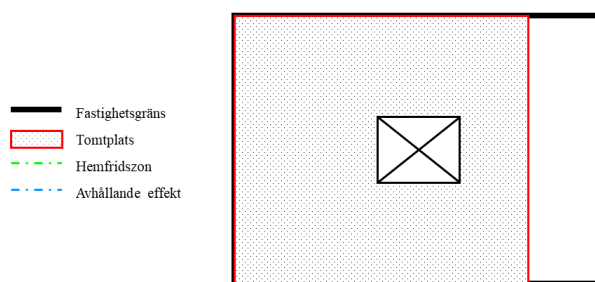
4.1.1 Hemfridszon, Tomtplats och Avhållande effekt

Vanliga frågor när man ska avgöra om strandskyddsdispens ska ges är huruvida dispensområdet är tillgängligt för allmänheten genom allemansrätten. Dessa begrepp saknar en tydlig definition i lagtext och är därför i många fall svåra att tolka vid studier av praxis och doktrin. Det kommer göras ett försök till att skapa definitioner och tydliga gränsdragningar som man hade kunnat använda vid handläggning av strandskyddsdispenser. Nedan listas de föreslagna begreppen och därefter en tydligare förklaring av hur dessa kan definieras.

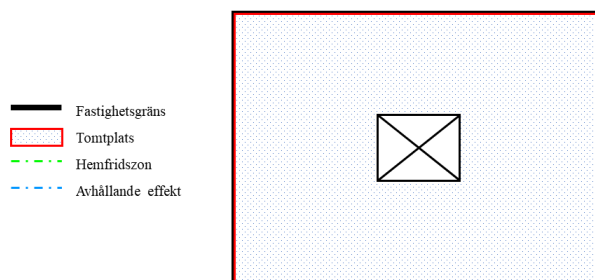
- Fastighetsgräns
- Tomtplats
 - Etablerad tomtplats
 - Bestämd/beslutad tomtplats
- Hemfridszon - begränsad av fastighetsgränsen
- Avhållande effekt
 - Som ett resultat av hemfridszonen
 - Oberoende av hemfridszonen

Tomtplats

Tomtplatsen går att beskriva som den delen av en fastighet som går att definiera som en varaktig hemfridszon inom fastighetsgränsen. Ibland talar man även om begrepp som etablerad och bestämd/beslutad tomplats. En etablerad tomtplats är kort beskrivet den del av fastigheten som redan används som tomtplats. Ofta kan det handla om att man inom denna del klipper gräset, att det finns en naturlig gräns i form av exempelvis en bäck eller att man har satt upp staket runt om. Platsen är således inte bestämd i ett beslut men går att urskilja från den övriga delen av fastigheten. Tomtplatsen kan även bestäms i samband med dispensbeslut eller genom en förrättning. Ofta gör man detta för att garantera att en tomplats inte kommer att utökas med tiden. Tomplatsen kan utgöra antingen en del av fastigheten eller sammanfalla med fastighetsgränsen, se figur 4.1 och figur 4.2.

Figur 4.1: Tomtplatsens utgör en del av fastigheten.

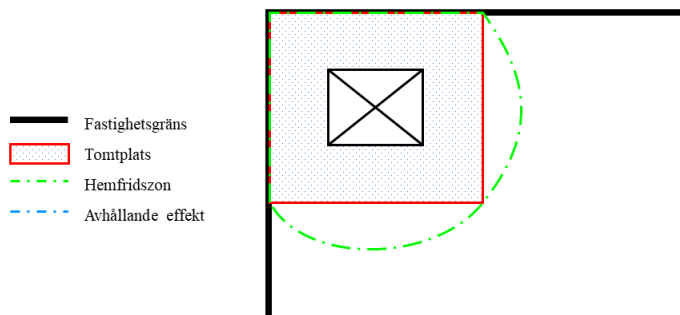

Figur 4.2: Tomtplatsens utgör hela fastigheten.

Ytan som räknas till tomt kan dock bara finnas kring byggnader och inte runt exempelvis privata badplatser. Inte heller anläggningar som bryggor och trampoliner innebär att den privata badplatsen går att räkna som tomtplats.¹

Hemfridszon

Allemansrätten innebär en relativt stor möjlighet att beträda och befinna sig på mark man inte själv äger. Rätten begränsas av hemfridszonen som är kopplad till den enskilde individens behov av att ha rätt till en privat sfär.² Den privata sfären kan påverkas av flera faktorer såsom byggnadstyp, förhållanden på fastigheten och huruvida byggnaden är bebodd. Detta innebär att hemfridszonen på en fastighet kan variera över tid och behöver således inte vara varaktig under längre perioder. Inom strandskyddsfrågor använder man ofta begreppet hemfridszon mindre strikt än man gör i brottsbalken, där begreppet är hämtat från. I detta arbete kommer begreppet hemfridszon användas på ett sätt som mer kan liknas vid brottsbalkens definition. Den valda definitionen av begreppet innebär att hemfridszonen är begränsad av fastighetsgränsen men obegränsad av tomtplatsen, se figur 4.3.

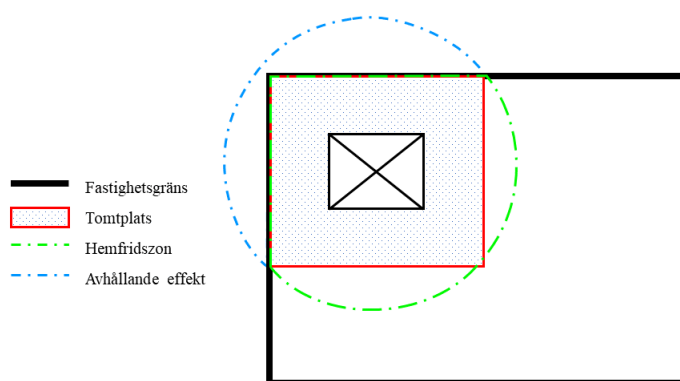
Figur 4.3: Hemfridszonen sammanfaller inte med tomtplatsen men begränsas av fastighetens gränser.

¹Bengtsson, *Speciell fastighetsrätt: Miljöbalken*, 169.

²Åslund, *Allemansrätt och markutnyttjande - Studier av ett rättsinstitut*, 251.

Avhållande effekt

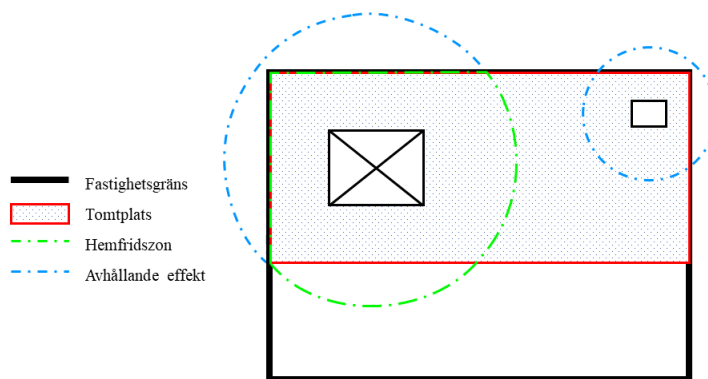
Avhållande effekt är ett viktigt begrepp när man diskuterar huruvida en eventuell dispens kan komma att minska tillgängligheten för ett område. Då hemfridszonen är begränsad av fastighetsgränsen behövs ett begrepp för hur ett område utanför fastigheten kan påverkas av hemfridszonen. I figur 4.4 kan vi se hur den avhållande effekten kan sträcka sig utanför fastighetsgränsen och således komplettera hemfridszonen.

Figur 4.4: Den avhållande effekten kompletterar hemfridszonen.

En hemfridszon är i huvudsak kopplad till bostadshus. För byggnader och anläggningar av enklare beskaffenhet; såsom förråd, flaggstänger och uteplatser saknas det hemfridszoner. Trots detta kan sådana anläggningar ge en avhållande effekt för en förbipasserande. Placeras anläggningen nära tomtgränsen kan detta bidra till att en förbipasserande uppfattar att tomtplatsen har utvidgats.³ Ett exempel på detta går att se i figur 4.5.

³Ds. 2005: 23, 92.

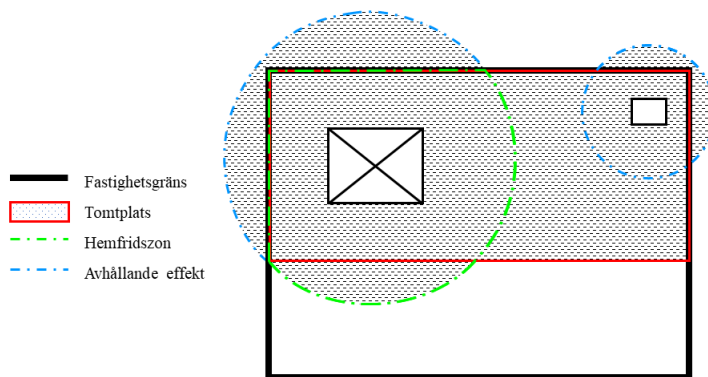

Figur 4.5: Anläggning med avhållande effekt.

4.1.2 Ianspråkstagen mark

I förarbeten anges att ianspråkstagen mark oftast utgörs av etablerade tomtplatser runt bostadshus.⁴ Generellt sett handlar det om den marken som inte längre är tillgänglig för allmänheten. För att få dispens med hänvisning till att marken är ianspråkstagen måste man därför kunna visa att dispensområdet inte längre är tillgängligt för allmänheten, samt att den planerade åtgärden inte minskar allmänhetens tillgång till strandområdet. För att avgöra huruvida en strandskyddsdispens bör ges utifrån att området är ianspråkstaget används begreppen vi ovan diskuterat och man kan då konstatera att den mark som ligger inom tomtplatsen och hemfridszonen går att räkna som ianspråkstagen. Även den avhållande effekten som skapas från befintliga, lagligt uppförda, byggnader räknas till den ianspråkstagna ytan. I figur 4.6 kan vi se en fastighet med en tomtplats och ett bostadshus samt den planerade åtgärden, uppförandet av en byggnad i det högra hörnet. Den ianspråkstagna ytan representeras i figuren av den mönstrade ytan. Den planerade åtgärden fyller således det första kravet då den ska uppföras inom ett ianspråkstaget område. Dock går det att konstatera att byggnaden även kommer få en avhållande effekt utanför det ianspråkstagna området, vilket leder till att det andra kravet inte uppfylls. Åtgärden ska således ske inom ett ianspråkstaget område, men kommer att minska allmänhetens tillgång till strandområdet på ett sätt som inte är obetydligt.

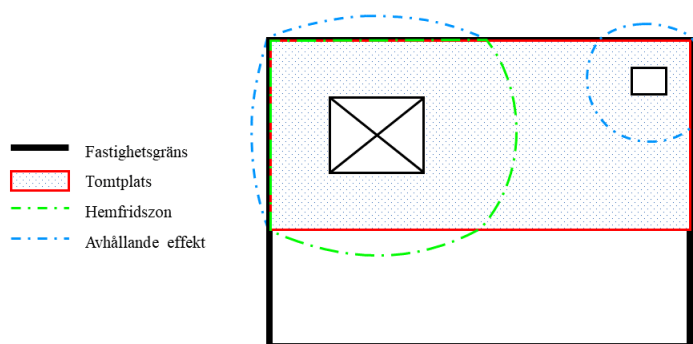
⁴Prop. 2008/09:119, 104.

Figur 4.6: Det ianspråkstagna området utgörs av den mönstrade ytan.

4.1.3 Villkorat strandskydd - staket

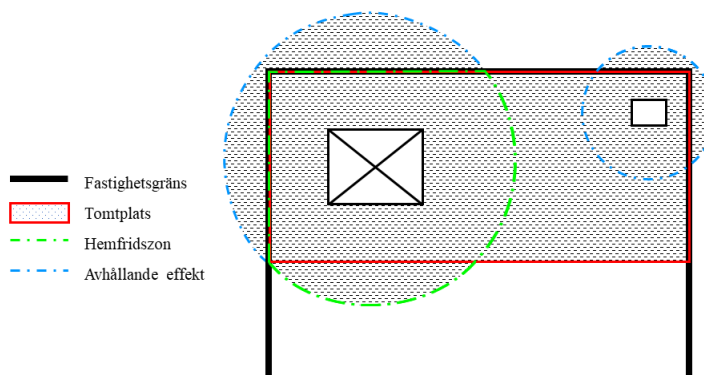
I kapitel 2 beskrivs det hur man kan villkora ett dispensbeslut. Ett möjligt villkor är att man kräver att den beslutade tomtplatsen markeras med staket, mur eller häck. En sådan markering medför att området är tydligt avgränsat och att den privata ytan är mindre. Tänker man sig en stuga på landet utan en markerad tomtplats hade det varit svårt för en förbipasserande att avgöra om det finns en tomtplats och var den isåfall slutar. Även om tomtplatsen är beslutad är den ej tydligt markerad och den upplevda privata zonen är därför svårtydd. Tänker man sig istället en stuga där tomtplatsen är markerad med ett staket ger det en tydlig avgränsning av den privata zonen. I figur 4.7 går det att se hur den avhållande effekten och hemfridszonen hade minskat om ett staket markerar tomtplatsen.

Figur 4.7: Den avhållande effekten och hemfridszonen begränsas om ett starkt markerar tomtplassen.

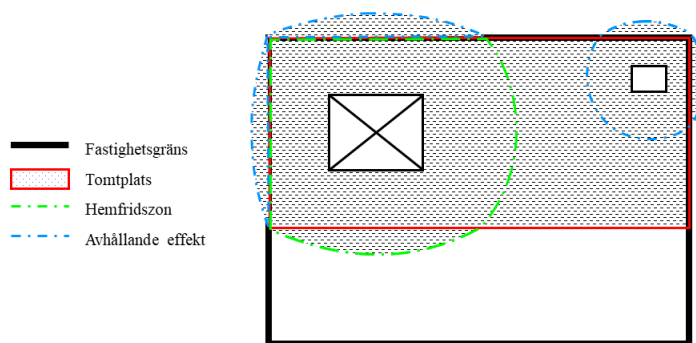
Exempel på tillämpning

Om man föreställer sig en dispensansökan för att få uppföra en komplementbyggnad inom en tomtplass hade exemplet kunnat se ut som i figur 4.8. Vid uppförande av komplementbyggnaden hade en bedömning kunnat vara att det ianspråkstagna området ökar på ett sätt som inte är obetydligt för strandskyddet.

Figur 4.8: Det ianspråkstagna området utgörs av den mönstrade ytan.

Om man då lägger till villkor om att uppföra staket för att markera tomtplatsen får man istället en mindre avhållande effekt av komplementbyggnaden som nu bedöms som obetydlig för strandskyddet och kan därmed godkänna dispensansökan, se figur 4.9.

Figur 4.9: Med ett staket som markerar tomtplatsen minskar det ianspråkstagna området.

4.1.4 Förslag på användning

Genom att välja ut begrepp med tydliga definitioner skapas en möjlighet till en gemensam grund för de olika instanser som ska besluta om dispens från strandskyddet. Om alla hade använt sig av dessa begrepp hade de instanser som överprövar besluten också kunnat pröva hur begreppen används och definieras. Genom löpande prövning hade begreppen förtydligats och förbättrats och således skapat en tydligare struktur kring besluten. De förslagen som tagits fram i detta kapitel är således långt ifrån perfekta, utan hade, precis som andra begrepp och definitioner behövt ytterligare prövning.

KAPITEL 5

Analys och slutsats

5.1 Varför är strandskyddsreglerna och MB 7:18 c p 1 så svår att hantera?

5.1.1 Begreppsförvirring

En stor anledning till att dessa frågor är så svåra att hantera är problematiken med begreppen. Att det förekommer flera olika begrepp i allt från förarbeten till rättsfall medför att begreppen används, trots avsaknad av definition. På grund av detta blir en tolkning av det rådande rättsläget onödigt svårt. För att kunna göra en korrekt tolkning av domskäl krävs det egentligen att man kan hålla syn på platsen, eller åtminstone få tillgång till kartskisser och flygfoton. Utöver det hade man också behövt domstolens definition av begreppen. Får man inte tillgång till detta är det ytterst svårt att skapa sig en korrekt uppfattning kring vad som exempelvis är skillnaden mellan en hemfridszon eller en etablerad tomtplats i det enskilda fallet.

Problemet med att officiellt definiera begrepp är att det leder till mindre flexibilitet. Ett definierat begrepp kommer i vissa fall inte passa helt och hållet utan ändå kräva ytterligare definitioner. Men finns det tydliga definitioner kan man, precis som med lagtext, diskutera och skapa ytterligare komplement till begreppen genom prövning av strandskydd.

5.1.2 Resursbrist

I den praktiska tillämpningen av paragrafen finns det, förutom svårigheten att tolka begrepp, en svårighet kring vilka som beslutar om strandskyddsdispens. Då kommunen är den första instansen innebär det att beslutsfattarens kunskap rörande frågan kan variera stort. Kommunens storlek, ekonomi och de anställdas kompetens inom frågan kan i stor utsträckning påverka hur korrekta beslut som fattas. Oftast hanteras strandskyddsdispenser av bygglovshandläggare. Arbetet som bygglovshandläggare görs i praktiken av människor med olika utbildningar, allt från arkitekter till bygglovshandläggare. Detta innebär att kunskapen kring strandskyddslagstiftningen varierar stort. I och med att det endast är de godkända besluten som per automatik granskas av länsstyrelsen så blir det svårt att skapa sig en uppfattning kring huruvida kommunens hantering är av bra kvalitet.

5.1.3 Privatpersoner

För de dispenser som godkänns sker en andra kontroll av länsstyrelsen. Men om en dispens nekats är risken stor att privatpersoner inte överklagar. Om man som privatperson bedömer att kommunens avslag är felaktigt går det att få frågan prövad av länsstyrelsen. Om man bedömer att även detta beslut är fel krävs det att man överklagar till Mark- och miljödomstolen. På grund av frågans komplexitet är det rimligt att anta att många privatpersoner tvekar inför att överklaga. Processen kan bli både kostsam och utdragen. Då reglerna är svåra att tolka innebär det även att möjligheten att förutse en överprövnings utfall är svårt.

Detta faktum kan även bidra till att frågan inte prövas så ofta i domstolar, vilket i sig hade kunnat leda till ett bättre och tydligare rättsläge.

I kontakten med kommuner framgick det även att många kommuner i ett tidigt skede lämnar ett muntligt förhandsbesked om de bedömer att dispens inte kommer gå igenom. Detta kan absolut ha sin poäng då en prövning av kommunen kan leda till onödiga kostnader för sökande om handläggaren redan från början kan se att dispens ej kommer ges. Det medför dock att prövningen av dessa frågor ibland uteblir och det leder i sin tur till färre vägledande domar. För en privatperson kan en sådan rekommendation även avgöra huruvida man väljer att gå vidare med sin ansökan.

5.1.4 Begrepp

Detta examensarbete har gjort en ansats till att ta fram möjliga begrepp och definitioner av dessa. De olika begreppen har dock inte testats i praktiken och därför finns det en risk för att begreppen inte är helt lämpliga. Att avgöra huruvida ett område är ianspråkstaget är en komplex prövning som i vissa fall kan vara väldigt svår.

Även om man kan skapa tydligare begrepp kommer det fortfarande krävas bedömningar från fall till fall. För att avgöra huruvida en viss åtgärd bör ges dispens eller ej så behöver man alltid ta ställning till vilken typ av åtgärd det är och hur denna kan uppfattas av omgivningen.

5.1.5 Mänskliga faktorn

Hur väl man än definierar begrepp och skapar gränsdragningar är fortfarande den mänskliga faktorn påtaglig. Det går inte att definiera huruvida en viss åtgärd upplevs som privatiserande och när. I en enklare modell hade man kunnat tänka sig att alla åtgärder som har en avhållande effekt om X antal kvadratmeter är förbjudna. Men beroende på dispensområdets befintliga utformning kan exempelvis 3 m^2 i vissa fall upplevas som en stor utökning av den ianspråkstagna ytan och i vissa fall som en obetydligt liten utökning. Även bedömningar av om en specifik anläggning har en hemfridszon kan variera från person till person. En person kan exempelvis uppleva att en bastu har en stor privatiserande effekt, medans andra bedömer den som mycket liten.

5.2 Metod

I kapitel 1 beskrevs den ursprungliga metoden till examensarbetet. I efterhand kan man vid reflektion kring metoden konstatera vissa förbättringar som hade kunnat göras för att spara tid och få ett bättre utfall. En av dessa förbättringar hade varit att till en början genomföra de förfrågningarna som gjordes i en mindre skala. På så vis hade man kunnat skapa sig en uppskattning kring möjligheterna att exempelvis få svar från kommunerna. Istället för att skicka ut förfrågningar till 42 kommuner direkt hade man således kunnat börja med 10 och sedan analyserat möjligheterna utifrån svarfrekvensen.

En annan förbättringsmöjlighet hade varit att i ett tidigt skede av arbetet skapa sig en helhetsuppfattning om de olika instansernas arbetesgång. Hade

det tidigt i arbetet stått klart att länsstyrelsens granskningsbeslut skulle bli så svårhanterade på grund av både mängd och tillgång hade den möjligheten inte undersökts fullt så ingående.

5.3 Praktisk användning av examensarbetet

För den som arbetar med dessa frågor i sin verksamhet är detta examensarbete att rekommendera som en komplettering till den handbok som finns från Naturvårdsverket och Boverket. Handboken behandlar strandskyddsfrågorna grundligt och väl men baseras i huvudsak på rättsfall före lagändringen 2009. Detta examensarbete har fokuserat på tillämpningen av lagen efter 2009 vilket gör att de två arbetena således kompletterar varandra.

5.4 Fortsatt arbete

Strandskyddsreglerna är både komplicerade och komplexa. Desto mer man arbetar med frågorna, desto mer förstår man problematiken i att hantera dem. Att det finns fler saker att studera närmare är därför självklart.

Hanteringen av strandskyddsdispenser varierar stort mellan olika kommuner både på grund av kunskapsskäl och erfarenhet. Att närmare undersöka vilken koppling det finns till huruvida en kommun är bättre eller sämre på att ta beslut hade varit intressant.

Det hade även varit intressant att se huruvida politiska åsikter påverkar hanteringen av strandskyddet. Som man kunde läsa i kapitel 1 är strandskyddet en ständigt omdiskuterad fråga och att då undersöka hur en kommuns politiska styrning påverkar hanteringen av strandskydd kan vara värdefullt. I en kommun där styrande parti är tydligt negativt eller positivt inställda till strandskyddet kan det möjligtvis innebära att både tillsyn, hantering och planering av strandskyddsfrågor påverkas.

Genom kontakt med kommuner meddelade flera att de rekommenderar sökande att dra tillbaka sina ansökningar. Att undersöka hur vanligt förekommande det är hade kunnat ge en bättre inblick i hur kommuner hanterar strandskyddsbeslut.

5.5 Slutsats

En av de två frågeställningarna i examensarbetet var att undersöka hur man bör tillämpa dispensreglerna i MB 7:18 c 1 p. Arbetet med frågan resulterade i sammanställningen i Kapitel 3. Sammanställningen visar på sätt att hantera frågan, men framförallt komplexiteten av frågan. För en person som inte är insatt i strandskyddsfrågorna kan de få lagparagraferna te sig aningen enkla, när det i praktiken är en fråga som innehåller extremt många undantag, som sällan går att definiera entydigt.

Den andra frågeställningen behandlar möjligheten att definiera de begrepp som används för att avgöra om ett område är ianspråkstaget. I kapitel 4 skapades definitioner och ramverk för de valda begreppen. Det är således möjligt att definiera begreppen, men det innebär inte att begreppens definitioner hade varit lämpliga i praktiken. Bestämda definitioner ger dock de olika instanserna en grund att stå på, som man sedan med tiden kan få en möjlighet att pröva och omdefiniera, på samma sätt som man gör med lagtext.

Litteraturförteckning

- Ds. 2005: 23, Ett förnyat strandskydd
- Prop. 1974:166, Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändringar i naturvårdslagen (1964:822) och skogsvårdslagen (1948:237), m.m.
- Prop. 1993/94:229, Strandskydd
- Prop. 1997/98:45, Miljöbalk del 2
- Prop. 2000/01:130, Svenska miljömål – delmål och åtgärdsstrategier
- Prop. 2008/09:119, Strandskyddet och utvecklingen av landsbygden
- SFS 1947:385, Byggnadslag
- SFS 1952:382, Strandlagen
- Bengtsson, Bertil:** *Speciell fastighetsrätt: Miljöbalken*, volume 12 Iustus Förlag AB, 2018
- Julstad, Barbro:** *Fastighetsindelning och markanvändning*, volume 6:1 Nordstedts Juridik AB, 2018
- Kalbro, Thomas & Lindgren, Eidar:** *Markeexploatering*, volume 6:1 Nordstedts Juridik AB, 2018
- Lantmäteriet:** Kartsök och ortnamn, (URL: <https://kso.etjanster.lantmateriet.se/#>)
- Miljödepartementet:** Utredning ser över strandskyddet i grunden, (URL: <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2019/07/utredning-ser-over-strandskyddet-i-grunden/>)
- Naturvårdsverket:** *Kartläggning m.m. av strandskyddsbestämmelserna*

Naturvårdsverket, Boverket: *Handbok 2009:4 Strandskydd – en vägledning för planering och prövning* 2012

Åslund, Åsa: *Allemansrätt och markutnyttjande - Studier av ett rättsinstitut* 2008

BILAGA A

Granskningsbeslut

Tabellen nedan visar på hur ett läns markarea, vattenarea och befolkning förhåller sig till antalet granskningsärenden som inkom till länsstyrelsen under 2018. Informationen om antalet ärenden är inhämtad från mejlkontakt med respektive länsstyrelse. Markarean, vattenarean och befolkningsmängden är statistik för 2018 hämtad från SCB.

Befolkningsmängd redovisas hos SCB under posten "Folkmängd". Vattenarean redovisas hos SCB som två enskilda poster: inlandsvatten och "de fyra stora sjöarna". I tabellen är vattenarean en sammanställning av de två posterna. Markarean representeras av posten "landarea".

Länsstyrelse	Ärenden 2018	Länets area (km ²)	Ärenden/km ²
Stockholm	697	6 524	10.68%
Uppsala	145	8 190	1.77%
Södermanlands	136	6 075	2.24%
Östergötland	261	10 559	2.47%
Jönköping	154	10 437	1.48%
Kronoberg	129	8 424	1.53%
Kalmar	150	11 165	1.34%
Gotland	8	3 135	0.26%
Blekinge	91	2 931	3.10%
Skåne	162	10 978	1.48%
Hallands	151	5 427	2.78%
Västra Götaland	848	23 800	3.56%
Värmland	210	17 519	1.20%
Örebro	104	8 504	1.22%
Västmanland	73	5 118	1.43%
Dalarna	505	28 029	1.80%
Gävleborg	324	18 118	1.79%
Västernorrland	295	21 549	1.37%
Jämtland	206	48 935	0.42%
Västerbotten	266	54 665	0.49%
Norrbottn	274	97 239	0.28%

Tabell 1 - Antal granskningsbeslut i förhållande till ett läns area

Länsstyrelse	Ärenden 2018	Länets vattenarea	Ärende/vattenarea
Stockholm	697	10016	6.96%
Uppsala	145	3750	3.87%
Södermanlands	136	2621	5.19%
Östergötland	261	4017	6.50%
Jönköping	154	1257	12.25%
Kronoberg	129	961	13.42%
Kalmar	150	9331	1.61%
Gotland	8	12106	0.07%
Blekinge	91	4001	2.27%
Skåne	162	6065	2.67%
Hallands	151	3284	4.60%
Västra Götaland	848	10535	8.05%
Värmland	210	4270	4.92%
Örebro	104	1129	9.21%
Västmanland	73	541	13.49%
Dalarna	505	2193	23.03%
Gävleborg	324	6880	4.71%
Västernorrland	295	6448	4.58%
Jämtland	206	4817	4.28%
Västerbotten	266	12068	2.20%
Norrbottn	274	14843	1.85%

Tabell 2 - Antal granskningsbeslut i förhållande till ett läns vattenarea

Länsstyrelse	Ärenden 2018	Länets befolkningsmängd	Ärenden/befolkning
Stockholm	697	2 344 124	0.03%
Uppsala	145	376 354	0.04%
Södermanlands	136	294 695	0.05%
Östergötland	261	461 583	0.06%
Jönköping	154	360 825	0.04%
Kronoborg	129	199 886	0.06%
Kalmar	150	244 670	0.06%
Gotland	8	59 249	0.01%
Blekinge	91	159 684	0.06%
Skåne	162	1 362 164	0.01%
Hallands	151	329 352	0.05%
Västra Götaland	848	1 709 814	0.05%
Värmland	210	281 482	0.07%
Örebro	104	302 252	0.03%
Västmanland	73	273 929	0.03%
Dalarna	505	287 191	0.18%
Gävleborg	324	286 547	0.11%
Västernorrland	295	245 453	0.12%
Jämtland	206	130 280	0.16%
Västerbotten	266	270 154	0.10%
Norrbottn	274	250 497	0.11%

Tabell 3 - Antal granskningsbeslut i förhållande till ett läns befolkning

BILAGA B

Kommuners ärenden

För att få en hanterlig mängd data gjordes ett urval kring vilka kommuner som skulle kontaktas. Urvalet blev de kommuner med störst respektive minst befolkning i respektive län. Syftet med urvalet var att se huruvida kommuner (vars resurser till stor del baseras på befolkningsmängd) tar beslut i förhållande till storleken på befolkningen.

Mejl skickades ut till totalt 42 kommuner. Totalt inkom 36 beslut samt länkar till databaser där man själv kunde söka. Av de inskickade besluten var det endast 3 stycken som innehöll karta och/eller bilder. De olika kommunernas svar visas nedan i tabellerna.

Tabell 1 beskriver vilka kommuner som valdes per län. Tabell 2 och tabell 3 redovisar de olika kommunernas svar på förfrågan. Tabell 2 visar svaren från de största kommunerna och tabell 3 för de minsta kommunerna.

Länsstyrelse	Största kommun	Minsta kommun
Stockholm	Stockholm	Nykvam
Uppsala	Uppsala	Älvkarleby
Södermanlands	Eskilstuna	Vingåker
Östergötland	Linköping	Ydre
Jönköping	Jönköping	Aneby
Kronoborg	Växjö	Lessebo
Kalmar	Kalmar	Högsby
Gotland	Gotland	Gotland
Blekinge	Karlskrona	Olofström
Skåne	Malmö	Perstorp
Hallands	Halmstad	Hylte
Västra Götaland	Göteborg	Dals-ed
Värmland	Karlstad	Munkfors
Örebro	Örebro	Ljusnarsberg
Västmanland	Västerås	Skinnskatteberg
Dalarna	Falun	Vansbro
Gävleborg	Gävle	Ockelbo
Västernorrland	Sundsvall	Ånge
Jämtland	Östersund	Ragunda
Västerbotten	Umeå	Bjurholm
Norrbotten	Luleå	Arjeplog

Tabell 1 - Valda kommuner (största samt minsta) i respektive län

Största kommun	Svar
Stockholm	Kommunen har mottagit förfrågan
Uppsala	Inget svar
Eskilstuna	Kommunen har mottagit förfrågan
Linköping	Ska återkomma senare
Jönköping	Kommunen har mottagit förfrågan
Växjö	Ska återkomma senare
Kalmar	Inget svar
Gotland	Länk att själv söka ärenden
Karlskrona	Inget svar
Malmö	Inga avslag att redovisa
Halmstad	Tre ärenden
Göteborg	Måste beställa ärenden
Karlstad	Går inte att ta del av ärende
Örebro	Sju ärenden
Västerås	Kommunen har inga ärenden
Falun	Ett ärende
Gävle	Kommunen har mottagit förfrågan
Sundsvall	Inget svar
Östersund	Två ärenden. Ovanligt med avslag pga. rekommendationer
Umeå	Inget svar
Luleå	Fyra ärenden

Tabell 2 - Svar på förfrågan från respektive kommun

Minsta kommun	Svar
Nykvarn	Inga avslag
Älvkarleby	Skickat begäran
Vingåker	1 ärende
Ydre	Inget svar
Aneby	Åtta ärenden
Lessebo	Kommunen har mottagit förfrågan
Högsby	Inget svar
Gotland	-
Olofström	Fyra ärenden
Perstorp	Kräver en formell begäran
Hylte	Kommunen har mottagit förfrågan
Dals-ed	Inget svar
Munkfors	Inget svar
Ljusnarsberg	Kommunen har inga ärenden
Skinnskatteberg	Tre ärenden samt två som inte gick att öppna
Vansbro	Inget svar
Ockelbo	Ska återkomma senare
Ånge	Inget svar
Ragunda	Kommunen har mottagit förfrågan
Bjurholm	Kommunen har mottagit förfrågan
Arjeplog	1 ärende

Tabell 3 - Svar på förfrågan från respektive kommun

BILAGA C

Rättsfall

I tabell 1 listas de 39 rättsfall som nämns i löptext i kapitel 3. Den första kolumnen anger rättsfallets ärendenummer. De följande fyra kolumnerna redovisar utfallet på prövningen av de olika instanserna angående MB 7:18 c 1 p. Utfallet går således inte att likställa med hela prövningens utfall utan endast utfallet i den del som berör dispensskälet. För vissa rättsfall saknas redovisning av skäl. Detta beror på att det inte framgår tillräckligt specifikt hur en instans ställer sig till frågan eller på att informationen helt saknas.

I kolumn 6 redovisas vilket län prövningen skett i. I kolumn 7 redovisas året rättsfallet är ifrån. Slutligen visar den sista kolumnen rättsfallens beteckning för de rättsfall som blivit utvalda till referat.

Rättsfall	Kommun	Länsstyrelse	MD	MÖD	Län	Årtal	MÖD referat
M 4091-13	-	Nej	Ja	Nej	Västra götaland	2013	
M 4758-17	Ja	Nej	Nej	Nej	Blekinge	2018	
M 559-15	-	Nej	Ja	Nej	Västra Götaland	2015	
M 2277-15	Ja	Nej	Ja	Nej	Jämtland	2015	
M 11713-15	-	-	-	-	Västra Götaland	2016	
M 11232-13	Nej	Nej	Ja	Nej	Västra Götaland	2014	
M 5811-16	Ja	Nej	Ja	Nej	Västra Götaland	2016	
M 6222-14	Ja	Nej	Ja	Nej	Värmland	2015	MÖD 2015:7
M 6454-15	Ja	Nej	Ja	Nej	Södermanland	2016	
M 6485-17	Nej	Nej	Nej	Ja	Jämtland	2018	
M 8665-14	-	Nej	Ja	Nej	Blekinge	2015	
M 8685-17	Nej	Nej	Ja	Nej	Västra Götaland	2018	
M 9143-11	-	Nej	Ja	Nej	Västra Götaland	2012	
M 6737-15	Ja	Nej	Ja	Nej	Blekinge	2016	
M 2460-17	-	Nej	Nej	Nej	Skåne	2018	
M 919-15	-	-	-	-	Västra Götaland	2015	
M 8421-11	-	Nej	Ja	Ja	Värmland	2012	
M 4065-12	Ja	Nej	Nej	Nej	Dalarna	2012	
M 9217-16	Ja	Nej	Nej	Nej	Stockholm	2017	
M 7991-15	Nej	Nej	Nej	Ja	Uppsala	2016	
M 10247-14	Ja	Nej	Ja	Nej	Västra götaland	2015	
M 6252-17	J	Nej	Ja	Nej	Örebro	2017	
M 7831-11	Ja	Nej	Ja	Nej	Kalmar	2012	
P 11862-13	Ja	Nej	Nej	Nej	Norrbottnen	2014	
M 10901-14	-	Ja	Ja	Nej	Värmland	2015	
P 5876-18	Ja	-	Ja	Nej	Stockholm	2019	
M 9520-15	Nej	Ja	Ja	Nej	Västra Götaland	2016	
M 9284-16	Ja	Nej	Nej	Nej	Västra Götaland	2017	
P 6876-15	Ja	Ja	Ja	Nej	Stockholm	2016	MÖD 2016:13
M 11477-14	Ja	Nej	Nej	Nej	Gävleborg	2015	
M 178-15	Nej	Nej	Ja	Nej	Stockholm	2015	
M 1170-15	Ja	Nej	Nej	Ja	Västra Götaland	2015	
M 9090-15	Ja	N	Nej	Nej	Västra Götaland	2012	
P 4676-17	Ja	-	Ja	Nej	Västerbotten	2017	MÖD 2017:62
M 1850-15	Ja	Nej	Nej	Ja	Västra Götaland	2015	
M 5472-17	Ja	Nej	Nej	Ja	Stockholm	2017	
M 1241-14	Ja	Nej	Ja	Nej	Västra götaland	2014	MÖD 2014:45
M 1554-17	Ja	Nej	Ja	Nej	Gävleborg	2017	
M 5451-13	Ja	Nej	Ja	Nej	Värmland	2013	MÖD 2013:37

Tabell 1 - Lista över granskade rättsfall samt utfall i instanser, tillhörande län, årtal och referatnamn

BILAGA D

Begrepp

För att få en uppfattning kring hur olika begrepp används av domstolarna gjordes en studie av domskälen i de utvalda rättsfallen. Nedan redovisas varje rättsfall för sig och vilka olika begrepp som förekommer i domskälen. Vissa begrepp förekommer som varianter av ordet i tabellen, exempelvis likställs "etablerad hemfridszon" med "hemfridszon", "hindrar allmänheten" med "avhåller allmänheten" och "tagits i anspråk" med "ianspråkstaget"

I tabell 1 visas den procentuella fördelningen kring hur många rättsfall som använder sig av ett visst antal begrepp.

Tabell 2 och 3 visar vilka specifika begrepp ett visst rättsfall använder. I tabell 4 kan man sedan se hur många olika begrepp ett rättsfall använder. Avslutningsvis visar tabell 5 hur stor andel av rättsfallen som använder sig av ett visst begrepp.

Antal begrepp	0	1	2	3	4	5	6	7
Antal rättsfall	2	2	6	11	11	7	3	0
Andel rättsfall	5%	5%	15%	27%	27%	17%	7%	0%

Tabell 1 - Begrepp som används procentuellt.

Rättsfall	lanspråkstagen	Hemfridszon	Allemansrättsligt tillgänglig	Privatisera
M 4091-13	1	1		
M 4758-17	1		1	
M 559-15	1		1	
M 2277-15	1	1	1	1
M 11713-15				1
M 11232-13	1	1	1	1
M 5811-16	1	1		
M 6222-14	1	1	1	1
M 6454-15		1	1	
M 6485-17	1	1	1	
M 8665-14	1	1	1	
M 8685-17	1	1	1	
M 9143 - 11	1			1
M 6737-15	1	1		
M 2460-17	1			1
M 919-15	-			
M 8421-11	1		1	1
M 4065-12	1	1	1	
M 9217-16	1	1		
M 7991-15	1	1	1	
M 10247-14	1	1		
M 6252-17	1	1		
M 7831-11	1		1	1
P 11862-13	1		1	
M 10901-14	1		1	1
P 5876-18	1			1
M 9520-15	1			
M 9284-16	1	1		
P 6876-15	1		1	
M 11477-14	1	1	1	
M 178-15	1	1	1	1
M 1170-15	1	1		
M 9090-15	1			
P 4676-17	1		1	
M 1850-15	1	1		
M 5472-17	1	1	1	
M 1241-14	1		1	
M 1554-17	1		1	
M 5451-13	1	1	1	

Tabell 2 - Begrepp som används.

Rättsfall	Tomtplats (begränsad/avg)	Tomtplats (beslut)	Tomtplats (etablerad)	Avhållande
M 4091-13	1	1	1	1
M 4758-17			1	
M 559-15				
M 2277-15			1	
M 11713-15			1	1
M 11232-13		1		1
M 5811-16	1			
M 6222-14			1	1
M 6454-15			1	
M 6485-17	1			1
M 8665-14		1		1
M 8685-17		1		1
M 9143 - 11				1
M 6737-15			1	1
M 2460-17		1		1
M 919-15				
M 8421-11			1	1
M 4065-12				
M 9217-16				
M 7991-15		1		
M 10247-14		1		
M 6252-17			1	1
M 7831-11				1
P 11862-13				
M 10901-14				
P 5876-18				
M 9520-15				
M 9284-16				1
P 6876-15				
M 11477-14			1	
M 178-15		1		
M 1170-15	1	1		
M 9090-15				
P 4676-17			1	1
M 1850-15	1		1	1
M 5472-17				
M 1241-14		1		1
M 1554-17				
M 5451-13		1		

Tabell 3 - Begrepp som används del 2.

Rättsfall	Antal använda begrepp (Av åtta)
M 4091-13	6
M 4758-17	3
M 559-15	2
M 2277-15	5
M 11713-15	3
M 11232-13	6
M 5811-16	3
M 6222-14	6
M 6454-15	3
M 6485-17	5
M 8665-14	5
M 8685-17	5
M 9143 - 11	3
M 6737-15	4
M 2460-17	4
M 919-15	0
M 8421-11	5
M 4065-12	3
M 9217-16	2
M 7991-15	4
M 10247-14	3
M 6252-17	4
M 7831-11	4
P 11862-13	2
M 10901-14	3
P 5876-18	2
M 9520-15	1
M 9284-16	3
P 6876-15	2
M 11477-14	4
M 178-15	5
M 1170-15	4
M 9090-15	1
P 4676-17	4
M 1850-15	5
M 5472-17	3
M 1241-14	4
M 1554-17	2
M 5451-13	4

Tabell 4 - Antal olika begrepp i ett rättsfall.

	Antal rättsfall	Procent
lanspråkstagen	36	88%
Hemfridszon	22	54%
Allemansrättsligt tillgänglig	23	56%
Privatisera	11	27%
Tomtplats (begränsad/avgränsning)	5	12%
Tomtplats (Beslut)	11	27%
Tomtplats (etablerad)	12	29%
Avhållande	17	41%

Tabell 5 - Andel rättsfall som använder ett begrepp.